

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
ІМ. Б. Д. ГАВРИЛИШИНА
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ДИПЛОМАТІЇ
ФОНД РОДИНИ БОГДАНА ГАВРИЛИШИНА**

**II Міжнародні наукові читання
імені Богдана Гаврилишина
Збірник матеріалів**

10 грудня 2022 року

Тернопіль

УДК 339:327
Д 76

*Збірник матеріалів рекомендовано до друку
Вченою радою навчально-наукового інституту ім. Б. Д. Гаврилишина
Західноукраїнського національного університету
(протокол № 3 від 23 грудня 2022 року)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Тулай О. І., д.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародних відносин та дипломатії ЗУНУ (голова); Дацків І. Б., д.іст.н., професор, професор кафедри міжнародних відносин та дипломатії ЗУНУ; Кравчук Н. Я., д.е.н., доцент, професор кафедри міжнародних відносин та дипломатії ЗУНУ; Гродський С. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та дипломатії ЗУНУ; Карпишин Н. І., к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та дипломатії ЗУНУ; Полич М. І., к.і.н., старший викладач кафедри міжнародних відносин та дипломатії ЗУНУ; Смачило Т. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та дипломатії ЗУНУ.

II Міжнародні наукові читання імені Богдана Гаврилишина: збірник матеріалів (м. Тернопіль, 10 грудня 2022 року). Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 78 с., укр. мова.

За редакцію, зміст та достовірність викладених матеріалів, а також встановлення фактів плагіату, відповідальність несуть їх автори.

© ЗУНУ 2022

ЗМІСТ

Частина I

Баб'як М. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ УНР ПЕРІОДУ ДИРЕКТОРІЇ.....	6
Богданов С. ЕКОЛОГІЧНА ДИПЛОМАТІЯ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	8
Візняк Я. СТАНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЛИТВОЮ.....	11
Галібей Т. ТРАНСПОРТНИЙ ПОДАТОК В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	13
Дикий В. НАПРЯМИ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО КУРСУ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ	16
Дідух В. ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	18
Дрозд Р. СТАНОВЛЕННЯ АВСТРІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИН НАПРИКІНЦІ ХХ СТ	21
Карпишин Н., Гесюк М. МЕДИЧНА ДИПЛОМАТІЯ У КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	23
Кравчук Н., Владєльщикова О. РЕПУТАЦІЙНІ РИЗИКИ ГЕОПОЛІТИЧНОГО ПРОЄКТУ «ПІВНІЧНИЙ ПОТІК-2» У ВИМІРАХ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ	25
Кривецька О. РОЛЬ СПІЛЬНОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТА БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ В ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	29
Лясковець С. УКРАЇНИ – США: СТАНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.....	32

<i>Назар Н.</i> МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ГОЛОВНИЙ МЕТОД РОЗБУДОВИ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ	35
<i>Осьмак О</i> ВПЛИВ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ НА НОВУ ХВИЛЮ МІГРАЦІЇ ДО ЄС	38
<i>Петрик С.</i> УКРАЇНА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН У ПЕРШІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ.....	40
<i>Савчук А.</i> УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ МІЖДЕРЖАВНІ ВІДНОСИНИ КІНЕЦЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.: ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ.....	43
<i>Сидяга В.</i> ЄВРОПЕЙСЬКА ПОЛІТИКА СУСІДСТВА В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	45
<i>Смачило Т.</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНУ БЕЗПЕКУ	48
<i>Степанюк І.</i> КІБЕРТЕРОРИЗМ ЯК ОДИН З ВИДІВ ТЕРОРИЗМУ	51
<i>Тулай О., Нитка С.</i> ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ: АНАЛІЗ ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ НА 2023 РІК	54
<i>Чернишова М.</i> СТАНОВЛЕННЯ СПІВПРАЦІ ЄС ЩОДО УКРАЇНИ.....	57
<i>ЧАСТИНА II ЕСЕ ПЕРЕМОЖЦІВ КОНКУРСУ</i> <i>«Чому важливо брати на себе відповідальність?», приуроченого до</i> <i>Дня відповідальності людини</i>	
<i>Цурган П.</i> ЗАЛИШАТИСЬ УКРАЇНЦЕМ – ЦЕ ВІДПОВІДАЛЬНЕ ЛІДЕРСТВО.....	60
<i>Бінас О.</i> СВОБОДА І ДЕМОКРАТІЯ ВИМАГАЮТЬ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	64

<i>Сидорчук Я.</i> НАШ ВИБІР – ЦЕ ЗАВЖДИ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ	65
<i>Ільницька О.</i> ЗІ СВОБОДОЮ ПРИХОДИТЬ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.....	68
<i>Мазуркевич В.</i> МАЛЕНЬКИМИ КРОКАМИ ДО ВЕЛИКИХ ПЕРЕМОГ	70
<i>Гулій В.</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦЕ ОДНА ІЗ ПОЗИТИВНИХ РИС ЛЮДИНИ	72
<i>Демінська А.</i> МИ ВІДПОВІДАЛЬНІ ЗА СВОЇ ВЧИНКИ	74
<i>Мудрий А.</i> РОЗУМІННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	76
<i>Савіцький А.</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ОДНА ІЗ КРАЩИХ ПЕРЕВАГ ЛЮДИНИ	77
<i>Солтис П.</i> ПРОБЛЕМА ВИБОРУ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЬОГО	78

Частина I

Баб'як Михайло

*аспірант кафедри міжнародних відносин та дипломатії
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна*

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ УНР ПЕРІОДУ ДИРЕКТОРІЇ

Драматична боротьба за відновлення суверенітету України й ухвалення позачерговою сесією Верховної Ради Акту проголошення її незалежності 24 серпня 1991 р. миттєво актуалізували наукове дослідження уроків першого у минулому столітті досвіду національного державотворення.

Зокрема, процес вироблення та реалізації зовнішньополітичної доктрини Української Народної Республіки її урядовими партіями за доби Директорії донедавна майже не розглядався окремо від інших аспектів діяльності українського проводу того часу.

Складне геополітичне становище УНР, напружена і несприятлива ситуація спонукали політичний провід шукати контакти й порозуміння з іншими державами з метою домогтися визнання і зберегти незалежність у жорсткому протистоянні з більшовицькою росією та в умовах напружених відносин з Польщею і Добровольчою армією генерала А. Денікіна. Відтак, одним із першочергових завдань Директорії УНР після приходу до влади стало формування зовнішньополітичного відомства.

15 грудня 1918 р. першим міністром закордонних справ було призначено М. Левитського. Але вже 26 грудня цього року міністерство очолив за сумісництвом призначений головою Ради Народних Міністрів В. Чеховський, що свідчило про важливість цього органу в структурі Директорії УНР [1, с. 329].

Варто зауважити, що у зв'язку з безперервними бойовими діями, кількома евакуаціями уряду з Києва до Вінниці, потім – Проскурова, Рівного й Кам'янця-Подільського, діяльність міністерства проходила у надзвичайно складних умовах. Це негативно відбивалося на організації кадрового забезпечення, постійно бракувало працівників. А головне – порушувався зв'язок із закордонними дипломатичними представ-

ництвами, які нерідко діяли за своєю ініціативою і на свій розсуд. Й лише за рахунок вдалого підбору кадрів вони продовжували цілеспрямовану діяльність в обороні інтересів України на міжнародній арені [2, с. 38].

Незважаючи на труднощі, міністерство докладало усіх зусиль для посилення дипломатичної присутності своїх представництв у світі. Відтак, щоправда під кінець існування Директорії УНР, був розроблений проект реорганізації Департаменту чужоземних зносин, згідно з яким дипломатичний відділ поділявся на 5 територіальних одиниць: Слов'янських народів; Центральних держав; Англосаксонських народів; Близько-східних народів; Романських народів [3, с. 55].

Міжнародна ситуація, в якій опинилася Директорія УНР, спонукала до радикального поширення закордонних дипломатичних представництв України, оскільки посольства в країнах блоку Центральних держав, що дісталися у спадщину від попередніх державних утворень, не відповідали потребам часу. Відтак, керівництво УНР і зовнішньополітичного відомства розгорнуло широкомасштабний процес відрядження за кордон тимчасових надзвичайних дипломатичних і військово-дипломатичних місій, делегацій на міжнародні мирні конференції та на переговори. Перед ними ставилися завдання зав'язувати стосунки з іншими державами, домагатися визнання УНР й засновувати базу для постійних дипломатичних представництв, вести активну інформативну діяльність з українських проблем.

Дипломатичні стосунки з державними утвореннями на території колишньої Російської імперії, варто визнати, що їх потенціал і напруження попередніх урядів не був використаний зовнішньополітичним відомством УНР в достатній мірі в інтересах України. Деякі результати у сфері розвитку міждержавних стосунків, досягнуті дипломатами Української держави були навіть втрачені. Зокрема, не було до кінця реалізоване стратегічне партнерство УНР із Доном, які мали спільні інтереси у боротьбі з більшовиками й могли знайти компромісне рішення щодо майбутнього устрою обох держав заради збереження незалежності [2, с. 49].

Загалом у період Директорії Української Народної Республіки, незважаючи на несприятливі умови внутрішнього та зовнішнього характеру, українська дипломатія спромоглася на продовження розбудови апарату міністерства закордонних справ за теренами України, збільшити чисельність міждержавних зв'язків, заснувати досить широку мережу дипломатичних установ за кордоном, які сприяли її перетворення в суб'єкт міжнародної політики.

Список використаних джерел

1. Дацків І. Б. *Українська дипломатія (1917–1923 рр.) у контексті світової історії. Монографія.* Тернопіль: КРОК, 2013. 621 с.
2. Дацків І., Полич М. Статус і функції української зовнішньополітичної служби у період Директорії УНР. «БІНТЕЛ» Журнал геополітичної аналітики. К., № 2. 2021. С. 36–52.
3. Гай-Нижник П., Лейберов О. *УНР у період Директорії: пошук моделі державного устрою (кінець 1918 – 1919 рр.).* Ніжин, 2013. 214 с.

Сергій Богданов,
магістрант, освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник:
Наталія Карпишин,
кандидат економічних наук, доцент
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

ЕКОЛОГІЧНА ДИПЛОМАТІЯ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Серед глобальних проблем сучасного суспільства одне із перших місць посідають проблеми екології. Сучасний економічний добробут людства та його прогрес вимірюються параметрами глобального резонансу та екологічних проблем. Загальні проблеми людства, пов'язані зі зміною клімату, частотою природних і техногенних катастроф, екологічними катастрофами, дипломатією та виникненням нових сфер мобільності на Землі.

В період останнього десятиліття ХХ століття людство зрозуміло той важливий факт, що природне середовище виснажується і не може слугувати джерелом благ та ресурсів постійно. Ресурсів, які були б невичерпними не існує і споживання майже всіх наявних видів ресурсів обмежується економічними або екологічними факторами. В науці виникла необхідність системного функціонального аналізу взаємопов'язаних факторів політичного, економічного, екологічного та правового характеру.

Екологічна дипломатія є відносно новою та специфічною сферою міжнародної діяльності, яка прагне досягти позитивних принципів у діях політичних, ділових та наукових еліт щодо розвитку ідей, стратегій, методів озеленення та захисту навколишнього середовища. У цьому контексті існує триєдність понять «політика-економіка-екологія» для регулювання міжнародних відносин у цій сфері.

Міжнародна екологічна дипломатія має набути консолідованої форми у розвитку ефективних партнерських відносин між країнами і покликана виконувати такі завдання як:

1) формування, лобіювання та захист національних економічних, комерційних, політичних та культурних інтересів, які є репрезентативними для природного середовища;

2) посилення екологічних позицій у міжнародних угодах і контрактах;

3) введення екологічних аспектів у правові зовнішні відносини, міжнародне публічне право тощо;

4) участь делегацій (експертів, аналітиків, спеціалістів) у міжнародних форумах, конференціях та переговорах з питань екологічної діяльності;

5) вдосконалення механізму вирішення політико-економічних і торговельних конфліктів у сфері захисту навколишнього середовища;

6) підвищення рівня екологічної безпеки;

7) виявлення особливих екологічних інтересів країн та «подвійних стандартів» у міжнародній торгівлі;

8) ратифікація міжнародних угод та включення їх до системи національного екологічного законодавства тощо [1, с. 12–17].

Прикладом ідентифікації ступеня екологічності середовища світового господарства та використання екологічної дипломатії є Глобальний індекс зеленої економіки – The Global Green Economy Index (GGEI) [2].

Комплексну оцінку екоефективності країни та використання ресурсів можна здійснити з допомогою аналізу GGEI та його складових показників:

1) Управління та зміна клімату (державні органи управління, висвітлення результатів зміни клімату в ЗМІ, на міжнародних форумах);

2) Промислова ефективність (ресурсоефективність у сфері будівництва, транспорту, енергетики, туризму);

3) Ринки та інвестиції (відновлювані джерела енергії, еко-технологічні інновації, заохочення екологічних інвестицій, корпоративна стійкість);

4) Навколишнє середовище (сільське господарство, якість повітря, води, біологічне та природне середовище, рибальство, ліси).

На тлі глобальних економічних процесів екологічна дипломатія України перебуває на стадії становлення. Екологічні проблеми в національному господарському комплексі є не тільки спадковими, але й катастрофічно помножилися за останні роки через нераціональне природокористування та споживання ресурсів [3]. Слід зазначити, що законодавство щодо здійснення екологічного контролю в Україні не змінювалося десятиліттями і реформа національного екологічного контролю, охорона лісів і запобігання та контроль промислового забруднення є важливим напрямом політики охорони довкілля.

Міжнародне співтовариство має всі ознаки диференціації за рівнем соціально-економічного та екологічного розвитку. В процесі еволюції природа випробовує витривалість, стабільність, інклюзивність і винахідливість суспільств, а також вносить трансформацію у внутрішній і зовнішній світ людства. Тому, міжнародна екологічна дипломатія може отримати особливий статус посередника, який покликаний виконувати допоміжні, тактичні, комунікаційні, координаційні та превентивні функції у партнерстві між країнами світу для зміцнення екологічної безпеки і добробуту суспільств.

Список використаних джерел

1. Бохан А. В. Міжнародна екологічна дипломатія: політика розвитку і партнерства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 12. С. 12–17. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=5560&i=1> (дата звернення: 25.11.2022).

2. GGEI 2016. *The Global Green Economy Index, Measuring National Performance in the Green Economy, 5th Edition*. P. 5–9

3. Бохан А. В. Стратегічна й економічна модальність екологічної дипломатії. *Економіка*. 2018. 1(196). С. 7–12.

4. Павко Я. Екологічна політика України в роки незалежності: досягнення та перспективи. *Урядовий кур'єр*. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/ekologichna-politika-ukrayini-v-roki-nezalezhnosti/> (дата звернення: 25.11.2022).

Ярослав Візник,
аспірант кафедри міжнародних відносин та дипломатії
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

СТАНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЛИТВОЮ

Вивчення ймовірних можливостей культурної дипломатії останнім часом жваво зростає. Це багато в чому пов'язано з усвідомленням невдач традиційної та особливо «силової» дипломатії, що іноді демонструють неможливість забезпечити вдале вирішення важливих міжнародних питань через відсутність адекватного розуміння специфіки того чи іншого народу та держави. Дослідники вбачають, що при проведенні зовнішньої політики варто приділяти значну увагу таким складовим суспільної свідомості, як культура, цінності, релігія, менталітет. Саме культурна дипломатія безпосередньо оперує в даному предметному полі, створює необхідний ґрунт для інтенсифікації та підвищення ефективності міжнародної співпраці.

В умовах глобалізації відбувається втрата національних витоків. Відтак, будь-якій країні необхідно залучати увесь потенціал у справі збереження й примноження власної та світової культурної спадщини, підтримки міжнаціональної та міжетнічної злагоди, взаєморозуміння, цивілізованих відносин між державами.

Міжнародно-правова думка по різному визначає поняття «дипломатія», іноді ототожнюючи його з міжнародним правом або із зовнішньою політикою. Отже, дипломатія є одним із найважливіших засобів зовнішньої політики поряд із такими її складовими як збройні сили, розвідка, економічні зв'язки тощо. Культурна дипломатія є видом дипломатії, що як засоби досягнення мети використовує культурне надбання держави: мистецтво, включаючи живопис, скульптуру, театр, музику, кінематограф; літературу (втілюються такі ініціативи, як створення бібліотек в іноземних державах, переклад на іноземні мови творів національних авторів); освіту (надаються освітні програми іноземним студентам; реалізуються проекти наукового та академічного обміну, мовних програм за кордоном) [1, с. 89].

Двосторонні відносини України з Балтійськими державами завжди позначались дружнім, конструктивним і взаємовигідним характером співпраці. Ці країни зближують подібні погляди щодо актуальних питань європейської та світової безпеки, спільні прагнення в політичній, економічній, культурній та інших сферах. Країни Балтії, будучи членами

НАТО та ЄС, є прихильниками України на шляху європейської та євроатлантичної інтеграції. Отже, посилення інтересу історичної науки до дослідження українсько-литовських взаємин у новітній геополітичній системі стало закономірною вимогою часу. Зокрема й через те, що зовнішньополітичний курс «багатовекторності», характерний для перших десятиліть незалежності, на нинішньому етапі все більшою мірою не відповідає своїм основним функціям і демонструє усе меншу спроможність ефективно відповідати на актуальні виклики, зокрема у ході вирішення та усунення насущних проблем міждержавних, міжнародних та міжнаціональних відносин [2, с. 73].

Доречно наголосити, що останнім часом, розвиток культурно-гуманітарної співпраці між Україною та Литовською республікою спрямовується на інтенсифікацію культурного обміну, активізацію роботи щодо збереження існуючих пам'яток культури і пам'ятних місць у Литві пов'язаних із Україною. Цікавою у цьому плані виявилася зустріч у Кам'янці-Подільському почесних консулів Литовської Республіки в Україні, голів литовських товариств в Україні, представників культури та бізнесу України та дипломатів Посольства Литви в Україні у жовтні 2008 р. З метою популяризації історичної спадщини, під час зустрічі, було вирішено, організувати конференцію істориків, до якої запросити вчених з Литви, України, Польщі, Угорщини, Румунії, Словаччини та інших країн. Теж визнавались за доцільне проведення у подальшому двосторонніх семінарів, конференцій з різноманітних історичних питань, розвиток співробітництва між музеями [3].

Говорячи про науково-освітню співпрацю, то варто зауважити, що відносини між Україною та Литовською Республікою в науковій сфері проявляються в налагодженні прямих стосунків між національними академіями наук, академічними інститутами, закладами вищої освіти, окремими науковцями та викладачами.

Загалом відносини у культурній дипломатії між Україною та Литовською Республікою насичені неабияким динамізмом. Культурний обмін надзвичайно динамічний, різноманітний по своїх формах і проявах, як на таку порівняно невелику державу як Литва. Присутність України у культурно-інформаційному просторі Литовської Республіки, так як і останньої в Україні був досить помітним, чому поясненням є як давні історичні традиції, так і нинішня взаємна зацікавленість наших країн і народів у «відкритті» одне одному.

Список використаних джерел

1. Стасевська О. А., Маланчук І. І. Культурна дипломатія: симбіоз культурного та правового потенціалу. *Право та інновації : наук.-практ. журн.* / редкол.: С. В. Глібко та ін. Харків: Право, 2021. № 1 (33). С. 89–95.
2. Дацків І. Б. Розвиток культурної дипломатії між Україною та Литовською республікою (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). *Україна–Європа–Світ // Ukraine–Europe–World: міжнародний збірник наукових праць. Сер. Історія, міжнародні відносини.* Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. Вип. 24. С. 72–79.
3. Дні Литви у Кам'янці-Подільському / Посольство Литовської Республіки в Україні. URL : <http://ua.mfa.lt/popup2.php?ru=bS9tX2F>.

Галібей Тетяна

*магістрант, освітня програма «Макрофінансове управління»
Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана,
м. Київ, Україна*

Науковий керівник:

Тетяна Жибер,

*кандидат економічних наук, доцент
Київський національний економічний університет ім.В. Гетьмана,
м. Київ, Україна*

ТРАНСПОРТНИЙ ПОДАТОК В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Оподаткування транспортних засобів виступає важливою частиною сучасного оподаткування майна, і його головне призначення – формування дохідної бази бюджетів. Дослідження показують, що доходи від цих податків призначені для формування коштів, які спрямовуються на будівництво та модернізацію транспортної інфраструктури, а в деяких регіонах вони також використовуються для оплати завданої довкіллю шкоди. В Україні оподаткування транспортних засобів представлено транспортним податком, який встановлений та регулюється Податковим кодексом України. Податок прогресивний, тобто його розмір залежить від класу елітності авто. При цьому, як зазначено в Податковому кодексі України: «ставка податку встановлюється з розрахунку на календарний

рік у розмірі 25 000 гривень за кожен легковий автомобіль, що є об'єктом оподаткування» [1].

Однак, транспортний податок в Україні складає лише 1% в загальній сумі майнового оподаткування, що пов'язано з внесенням змін до податкового законодавства щодо справляння транспортного податку та зменшення попиту на дорогі авто.

Транспортний податок в Україні має слугувати двом основним цілям:

1) фінансування реконструкції, ремонту та будівництва доріг загального користування, а також утримання дорожнього фонду та охорону навколишнього середовища. Однак, нинішніх сум транспортного податку в поєднанні з акцизом на паливно-мастильні матеріали недостатньо для покриття вартості необхідного обсягу робіт. Більшість експертів пояснюють це неправильним розподілом податкового тягаря платників податків;

2) стягнення податку на розкіш з певних категорій транспортних засобів. Що стосується ролі транспортного податку як податку на розкіш, то ми говоримо про залежність податку від вартості та року випуску автомобіля.

За своєю суттю транспортний податок зараз виглядає як податок на розкіш, оскільки даним податком оподатковуються власники не усіх транспортних засобів, а лише тих, які «придбані менше 5 років тому і вартість яких перевищує 750 розмірів мінімальної заробітної плати» [1]. Відповідно до цього, власниками таких транспортних засобів є незначна частина населення, тоді як дешевші транспортні засоби, що поширені і потенційно більш вагомі як податкова база, не оподатковуються. Ще одним суттєвим недоліком прогресивного транспортного податку в Україні є оподаткування ним лише легкових автомобілів, тоді як інше вартісне рухоме майно – катери, яхти, гелікоптери, приватні літаки тощо – не є об'єктами оподаткування. Зауважимо, що такими транспортними засобами володіють заможні, вони є досить коштовними, тому, потенційно, можуть бути вагомим дохідним джерелом від транспортного оподаткування.

Інформація, котра використовується для розрахунку транспортного податку податковою службою, надається МВС України. Однак, за таких обставин не зрозуміло, звідки МВС України отримує дані щодо технічних властивостей та фактичного пробігу автомобіля (в реєстраційних документах вони відсутні). Відповідні наведені показники суттєво впливають на вартість транспортного засобу, а отже і на розмір транспортного податку. Згідно з вимогами Податкового кодексу України [1] в разі виявлення розбіжностей між даними МВС України та даними, наданими

власником автомобіля на підставі оригіналів документів, податкова служба може здійснити перерахунок суми транспортного податку. Це дає власникам автомобілів можливість суттєво знизити його вартість до критичного для транспортного податку розміру, таким чином, взагалі його не сплачувати. Названа недосконалість вказаних норм вітчизняного податкового законодавства щодо транспортного оподаткування спрямовує власників автомобілів до судових органів з позовними заявами про скасування податкових повідомлень-рішень. В 2020–2021 роках вже сформована судова практика щодо повного задоволення позовних вимог власників автомобілів щодо скасування податкових повідомлень-рішень.

Основними напрямками вдосконалення транспортного оподаткування та посилення його фіскальної ефективності має стати індексація ставки транспортного оподаткування [2, с. 5]. Альтернативним варіантом визначення ставки транспортного податку може стати розрахунок у кратних розмірах мінімальної заробітної плати. Для вдосконалення даного податку також пропонуємо знизити нижню межу вартості оподатковуваних транспортних засобів; доповнити їх перелік такими категоріями, як мотоцикл, яхта, гелікоптер, катер тощо. Це забезпечить еквівалентність надходження транспортного податку до місцевих бюджетів.

Найбільш поширеною сьогодні є пропозиція збільшення зборів з транспортного податку через оптимізацію адміністрування, особливо збільшення пені та штрафів за прострочення сплати даного податку. Крім того, стягнення податкової заборгованості та пені з фізичних осіб можливе лише в судовому порядку, що також ускладнює стягнення транспортного податку. Також, на наш погляд, не можна ігнорувати той факт, що деякі платники податків вважають цей податок неефективним, що також впливає на його несплату. Така думка зумовлена проблемами у будівництві, ремонті та утриманні доріг, які в свою чергу, є результатом необґрунтованого розподілу податкового тягаря. Тому першочерговим завданням законодавців має стати спрощення податкового контролю та прозорість використання надходжень від майнових податків.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02 грудня 2010 р. No 2755-VI.

2. Теслюк, Н. П. Транспортний податок та його роль у формуванні місцевих бюджетів. Ефективна економіка : Електронне наукове фахове видання. 2021. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/77.pdf (дата звернення 20.11.2022).

Дикий Віталій
аспірант кафедри міжнародних відносин та дипломатії
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

НАПРЯМИ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО КУРСУ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Створений у Львові Центральний військовий комітет на чолі з сотником Д. Вітовським у ніч на 1 листопада здійснив повстання і за кілька днів перебрав владу в Галичині та Буковині й передав її в руки Національної Ради. 1 листопада було оприлюднено відозви до українського народу про фактичне утворення незалежної держави [1].

9 листопада було визначено її назву як Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР) і сформовано перший уряд – Державний секретаріат на чолі з К. Левицьким у складі 14 міністерств. Міністром закордонних справ став відомий політичний діяч В. Панейко [2, с. 165].

Утворення міністерства закордонних справ ЗУНР та розбудова його структур і установ вимагала нагальна потреба активної зовнішньополітичної діяльності новоствореної української держави. ЗУНР опинилася на перехресті інтересів великих амбітних держав, які після світової війни взяли на себе роль архітекторів післявоєнної Європи та радикально перекроювали карту колишньої російської та Австрійської імперій. Однак, якщо доля Польщі, Румунії Чехословаччини, Угорщини, Югославії була вирішена на користь їх народів і в дусі відомих «14 пунктів» Декларації президента США В. Вільсона, відношення Антанти і США до ЗУНР виявилось негативним. Надати рівні з іншими права на самовизначення галицьким українцям вони вважали неможливим.

Отже, з перших днів існування на її незалежність і територіальну цілісність з благословення великих держав-переможниць посягали сусідні Польща, Угорщина Румунія та Чехословаччина.

Від перших днів розбудови держави президент Є. Петрушевич і Державний секретаріат мусили вирішувати два головні зовнішньополітичні завдання: «по-перше, забезпечити протидію полякам на міжнародній арені й довести світові, передусім державам-переможцям у війні, легітимність і правомірність своїх кроків, спрямованих на утворення Західноукраїнської держави; по-друге, знайти союзників і допомогу в боротьбі проти Польщі» [3, с. 39].

З цією метою були засновані перші дипломатичні представництва ЗУНР у Відні, Берліні, Празі, Будапешті та скеровані місії до Італії,

Ватикану, Бразилії, США і Канади. Але подолати міжнародну ізоляцію молодій галицькій дипломатії було дуже важко. Формування зовнішньої політики, визначення її пріоритетів та розбудову дипломатичної служби ускладнювала, насамперед польсько-українська війна, в якій Антанта і США однозначно підтримували Польщу з прагматичних позицій – створити сильну Польщу як противагу Німеччині та більшовицькій Росії.

Отже, орієнтація на Антанту, яка мала багато прихильників серед проводу ЗУНР, насамперед у президента Є. Петрушевича, й була перспективною, потребувала значних дипломатичних зусиль без надії на успіх. Позиції Польщі на Заході базувалися на наполегливій праці її дипломатів і політиків ще в часи світової війни, які заснували в Парижі і Лондоні представництва на очолювані енергійними націонал-патріотами Р. Дмовським і К. Длуським. На відміну від керівників ЗУНР, поляки спритно використали міжнародну ситуацію, забезпечили сприятливі зовнішні умови державного відновлення й отримання допомоги у досягненні своїх прагнень, зокрема приєднання «історичних польських» земель на сході.

Іншим не вигідним чинником ЗУНР у формуванні її зовнішньої політики і діяльності дипломатичної служби була міжнародна ізоляція держави. Однобока орієнтація її політичного проводу під час Першої світової війни на Австро-Угорщину та Німеччину не дозволила існуючим тоді у Відні галицьким політикам, на відміну від поляків, зав'язати взаємини з іншими країнами. Відтак, Відень надав можливість ЗУНР утворити галицьке представництво, яке стало на початку існування держави центром її міжнародної діяльності, визнав його легітимність на своїй території.

Спроби галицьких політиків і дипломатів привернути увагу до проблем їх країни не знаходили позитивної реакції з боку головних країн Антанти, але зростаючі масштаби польсько-української війни, які не лише відволікали польські війська від протистояння з більшовицькою Росією, але й суттєво їх послабляли, змусили Захід внести питання Східної Галичини в порядок денний на Паризькій мирній конференції та запросити її дипломатичну делегацію на чолі з В. Панейком [2, с. 172].

Таким чином, дипломатичні заходи та спроби ЗУНР знайти порозуміння з Антантою позначилися марними, позаяк східногалицька справа розглядалася Антантою виключно в контексті її глобальних інтересів.

Отже, значний загальний керівництва ЗУНР, насамперед її військове командування, а також галицьке суспільство усвідомлювало, що у війні з Польщею, яка мала тверді позиції на Заході, користувалася підтримкою могутньої Антанти, отримати визнання та підтримку Франції, Англії чи США нереально. Загалом найбільшу активність зовнішньополітичне

відомство та його дипломатичний корпус, виявляли у заходах, спрямованих на досягнення близького союзу з братською Наддніпрянською Україною, сподіваючись отримати дійсну підтримку у боротьбі за збереження незалежності.

Список використаних джерел

1. Литвин М. Р. *Західноукраїнська народна республіка* *Енциклопедія сучасної України: енциклопедія [електронна версія] / ред.: І. М. Дзюба та ін.; К.: інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. Т. 10. URL: <https://esu.com.ua/article-16406>.*

2. Дацків І. Б. *Роль постаті Василя Панейка в розвитку міжнародних відносин Західноукраїнської Народної Республіки (1918–1923 рр.)* *Проблеми всесвітньої історії: науковий журнал. № 1 (7). К., 2019. С. 165–177.*

3. Дацків І. Б. *Основні вектори зовнішньої політики ЗУНР (1918–1923 рр.) та формування дипломатичної служби. Емінак: науковий щоквартальник. 2018. № 4 (24) (жовтень-грудень). Т. 1. С. 38–42.*

Володимир Дідух,

*магістрант, освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна*

Науковий керівник:

Наталія Карпишин,

*кандидат економічних наук, доцент
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна*

ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сьогодні на фоні поглиблення процесу інтеграції та глобалізації, міжнародного поділу праці та оптимізації зовнішньоекономічної діяльності посилилася взаємозалежність економік країн та виникли нові глобальні економічні проблеми. Це допомагає економічній дипломатії стати важливою частиною міжнародних відносин та необхідним і ефективним інструментом забезпечення міжнародної конкурентоспроможності, який

спрямований на розвиток торговельно-економічних відносин, залучення інвестицій, захист економічних інтересів країн.

Економічна дипломатія спрямована на досягнення цілей і завдань торговельної політики, захист внутрішніх ринків від наслідків світових економічних криз, надмірної іноземної конкуренції, різкого збільшення імпорту та інших умов, несприятливих для розвитку національної економіки, а також захист вітчизняних підприємств і інших комерційних структур на правах і господарських інтересах за кордоном.

Місія дипломатії полягає в забезпеченні національної безпеки країни шляхом переговорів. Економічна дипломатія є особливим фундаментальним антикризовим інструментом захисту економічних інтересів країни. Прикладом може бути запровадження економічних санкцій та відповідна реакція на них, яка призведе до їх скасування, послаблення або посилення [1].

Основою для визначення цілей економічної дипломатії є зовнішньополітичні принципи, які пов'язані з конкретними сферами національних економічних інтересів, зокрема:

- підтримка розвитку економічного, торговельного, технологічного та інвестиційного співробітництва країни або її інтеграції з іншими країнами на основі взаємної вигоди;

- розширення міжнародного співробітництва з метою залучення іноземних інвестицій, новітніх технологій та управлінського досвіду для реформування, модернізації та інноваційного розвитку національної економіки [2, с. 85–90].

Одним із пріоритетів економічної дипломатії є сприяння експорту та залучення прямих іноземних інвестицій. За допомогою дипломатії створюється сприятливе середовище для організації прямих контактів між експортерами та їх потенційними партнерами, демонстрації експортного потенціалу, демонстрації конкурентних переваг товарів, послуг і технологій. Особливу роль тут відіграє експортна стратегія кожної країни, реалізація якої вважається одним із пріоритетних напрямків діяльності зовнішньоекономічного представництва.

Сферою реалізації економічної дипломатії є: підтримка зовнішньої торгівлі країни, захист економічних інтересів країни, забезпечення підписання взаємовигідних торговельно-економічних контрактів, вирішення торговельних суперечок і вжиття заходів щодо запобігання торговельним суперечкам, формування сфери впливу країни за межами держави. країни, та забезпечити економічну безпеку країни [3, с. 549–550].

Головними політичними цілями економічної дипломатії держави та інтегрованого блоку є:

1) Зведення до мінімуму втрат та максимізація вигоди і переваг інтеграції в процес глобалізації.

2) Активна участь у міжнародному співтоваристві для створення ефективної та справедливої міжнародної торговельно-економічної системи.

3) Встановлення та підтримка постійних зв'язків між країнами-партнерами.

4) Повідомляти та уточняти офіційну позицію уряду в країні перебування.

5) Підготовка та проведення переговорів від імені держави для узгодження інтересів усіх сторін та досягнення взаємної згоди.

6) Діяльність з мінімізації ризиків і загроз, які можуть вплинути на характер двосторонніх і багатосторонніх відносин між державами [4, с. 65–72].

Уміння налагоджувати зв'язки та знаходити союзників стає ще важливішим під час війни, внутрішньої економічної кризи, політичних заворушень та соціальних проблем в Україні. Тому мистецтво економічної дипломатії, захист національних інтересів через взаємодію з іноземними суб'єктами є важливим напрямком сучасних міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Рокоча В. В., Горбачук О. І. Місце економічної дипломатії в системі економічної безпеки держави. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019. № 2 (54). С. 110–118. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-110-118>.

2. Грущинська Н. М. Економічна дипломатія як потужний інструмент подолання конфліктогенності країн. *Економічний нобелівський вісник*. 2016. № 1(9). С. 85–90.

3. Шаров О. М. Економічна дипломатія: основи, проблеми та перспективи: монографія. *Національний інститут стратегічних досліджень*. Київ: НІСД, 2019. С. 549–550.

4. Фліссак К. А. Цілі та завдання економічної дипломатії в механізмах інтеграційних об'єднань. *Матеріали науково-практичної конференції «Економічні механізми ЄврАзЕС»*. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 116 (частина II). 2013. С. 65–72

Дрозд Роман
*магістрант, освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»*
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

СТАНОВЛЕННЯ АВСТРІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИН НАПРИКІНЦІ ХХ СТ.

Завершення «холодної війни» відкрило нову сторінку європейської історії. Змінилося тлумачення австрійського нейтралітету, його внутрішньополітичних і зовнішньополітичних аспектів. Також змінився баланс сил, трансформувалася європейська система безпеки.

Сьогодні молода українська держава проходить складний етап формування зовнішньополітичного курсу, який був започаткований Декларацією про державний суверенітет України 16 липня 1990 року. Основні віхи цього курсу були накреслені у «Основних напрямках зовнішньої політики України», ухвалених 2 липня 1993 року. До пріоритетних завдань зовнішньої політики України було віднесено розвиток двосторонніх міждержавних відносин та інтеграцію до європейських структур. При цьому значну увагу було зосереджено на розвитку взаємовідносин із сусідніми країнами та стратегічними партнерами. Хоча Австрійська Республіка не має безпосередніх кордонів з Україною, двостороння співпраця України й Австрії набуває характерного значення, оскільки ці дві держави поєднує географічна, історична та культурна близькість. Крім цього, проголошений та послідовно впроваджуваний курс на без'ядерність України зближує її з Австрією, яка згідно своєї Конституцією з 1955 року являється нейтральною державою [1, с. 267–268].

Наша спільна історія розпочинається не лише на межі 1991–1992 рр. Україна й Австрія тісно пов'язані одна з одною ще з періоду правління монархії Габсбургів – землі Галичини та Буковини були частинами імперії цієї династії. Відкриття посольства 30 років тому поклато початок інтенсивним відносинам на всіх рівнях. Саме значні історичні зв'язки, особливо з Буковиною та Галичиною призвели до сильної культурної присутності Австрії в Україні [2].

Великі можливості для розвитку двостороннього співробітництва відкрило проголошення незалежності України. Цікаво, що існує деяка неузгодженість щодо питання визнання Австрією України як незалежної держави. За однією версією, – Австрія – єдина держава, яка не зробила формального дипломатичного визнання України, оскільки вважала, що

факт членства України в ООН та ряді інших міжнародних організацій свідчить сам по собі про існування України як суб'єкта міжнародної політики, тобто відбулося визнання де-факто. З іншого боку – офіційно подається дата визнання України – 15 січня 1992 року. Дипломатичні відносини між державами було встановлено через дев'ять днів, а генеральне консульство Австрії, яке було відкрите ще 1 грудня 1991 року, було перетворено на Посольство Республіки Австрії в Україні. Першим послом незалежної України в Австрії став Ю. Костенко, який 10 червня 1992 р. у віденському палаці Гофбург вручив Президенту Австрійської Республіки Курту Вальдгайму свої вірчі грамоти. Наступним кроком стало відкриття консульського відділу українського посольства в Австрії, що відбулося 3 серпня 1992 року. Політичні зв'язки на вищому рівні є однією з найважливіших складових двосторонньої угоди. Від їх розвитку багато в чому залежить розвиток економічної співпраці, саме вони покликані стимулювати та регулювати різносторонні відносини [3].

Таким чином, у політичній сфері Австрія усіяко підтримує відновлення територіальної цілісності України та дотримується режиму санкцій проти Росії. Між обома державами посилюється співпраця в науково-освітній сфері, з 2014 р. все більш інтенсивною стає культурно-гуманітарна взаємодія України та Австрії. Однак Австрія не є безумовним прихильником членства України в ЄС, її політична еліта побічно виступає за постійний нейтралітет України, що суперечить закріпленому в Конституції України положенню про пріоритетність європейської та євроатлантичної інтеграції. Австрія є важливим партнером України, але ще багато потрібно зробити для того, аби українсько-австрійські відносини повною мірою відповідали динамічним змінам в Європі та у світі.

Список використаних джерел

1. Сафар'янс Є. *Україна та Австрійська Республіка: співробітництво в європейському інтеграційному процесі. Український історичний збірник 2016. Вип. 18. С. 267–276.*
2. *25 років з дня встановлення дипломатичних відносин між Україною та Австрією.* URL: austria.dp.ua/25-rokiv-z-dnya-vstanovlennya...
3. *Українсько-Австрійські політичні відносини на вищому рівні: через минуле до майбутнього.* URL: ethnic.history.univ.kiev.ua/data/2001/12/articles/21.pdf.

Наталія Карпишин,
*кандидат економічних наук, доцент,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна*

Мар'яна Гесюк,
*магістрант, освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна*

МЕДИЧНА ДИПЛОМАТІЯ У КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В умовах сучасного глобалізованого світу політика та дипломатія держави у сфері охорони здоров'я є одним із соціально значущих пріоритетів, що забезпечує належний захист, функціонування та розвиток суспільства. Медична дипломатія, яка спрямована на впровадження світових стандартів у сфері охорони здоров'я, є предметом суспільної дискусії серед політиків, науковців, державних службовців, лікарів тощо.

У ХХ столітті проблема міжнародного співробітництва в охороні здоров'я значно розширилася об'єктно, просторово і предметно. Стратегічне значення здоров'я змінилося, оскільки здоров'я стало невід'ємною частиною економічних, геополітичних, безпекових відносин, включаючи права людини та внутрішню і зовнішню політику. Здоров'я також є індикатором і результатом прогресу в сталому розвитку. Ціль сталого розвитку – «міцне здоров'я» тісно пов'язана з іншими 16 цілями і вимагає гармонізації існуючих національних стратегій і планів та створення більш потужних інформаційних систем охорони здоров'я у більшості країн [1].

Через загрози колективному здоров'ю міжнародне співробітництво в галузі охорони здоров'я перейшло на глобальний рівень, були прийняті нові угоди та створені спеціалізовані міжнародні організації, особливе місце серед яких належить Всесвітній організації охорони здоров'я.

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) – спеціалізована установа ООН, яка займає центральне місце в координації міжнародного співробітництва в галузі охорони здоров'я. Спеціалізованими міжнародними організаціями та інституціями у сфері охорони здоров'я також є: Європейський комітет з охорони здоров'я (European Health Committee), Комітет з біоетики (Committee on Bioethics (DH-BIO)), Європейську фармакопейну комісію (European Pharmacopoeia Commission (Ph. Eur.

Commission)), Європейський директорат з питань якості лікарських засобів і медичної допомоги (European Directorate for the Quality of Medicines & Healthcare (EDQM)) та ін.

Сучасним політикам потрібні нові навички ведення переговорів щодо здоров'я, адже зростаючі медичні проблеми не можуть бути вирішені лише на технічному рівні, а вимагають політичних переговорів і рішень, та, нерідко, залучення широкого кола учасників.

Дипломатія в сфері охорони здоров'я охоплює різні рівні. Глобальна дипломатія в сфері охорони здоров'я зосереджена на питаннях, які потребують співпраці багатьох країн для вирішення спільних проблем. Медична дипломатія також може відігравати важливу роль на національному та регіональному, рівнях.

Медична дипломатія (англ. health diplomacy or medical diplomacy) є формою дипломатії для просування національних інтересів у сфері надання медичної допомоги та вакцинації населення. Однією з форм медичної дипломатії є вакцинальна дипломатія – комплекс дипломатичних заходів щодо застосування вакцин та забезпечення доступу до найкращих зразків вакцин; посилення двосторонньої та/або багатосторонньої співпраці між країнами у проведенні спільних досліджень і розробок; забезпечення закупівлі вакцини в найкоротші терміни. Найбільшого поширення цей термін отримав під час постачання вакцин проти COVID-19, однак, також про нього є згадка в час розповсюдження вакцини проти віспи [2].

Основними цілями медичної дипломатії є:

- 1) покращення медичної безпеки та здоров'я населення;
- 2) покращення відносин між державами та зобов'язання широкого кола учасників спільно працювати над покращенням здоров'я;
- 3) досягнення результатів, які вважаються справедливими та підтримують цілі скорочення бідності та підвищення рівності [3].

Дипломатія охорони здоров'я відноситься до переговорних процесів, які формуються політичним середовищем. У більшості випадків державу представляють посадові особи високого рівня – міністри охорони здоров'я; в інших випадках, переговори зазвичай ведуть дипломати; також можуть брати участь міжнародні неурядові організації.

Залучення дипломатів призвело до ряду міжнародних переговорів, результатом яких стали такі ключові договори та декларації, як Рамкова конвенція з боротьби проти тютюну (2003), Міжнародні медико-санітарні правила (2005), Політична декларація ООН щодо неінфекційних захворювань (2011), Порядок денний сталого розвитку на період до 2030 року та Цілі сталого розвитку, схвалені Генеральною Асамблеєю Організації

Об'єднаних Націй у 2015 році, а в 2016 році – резолюцію Ради Безпеки ООН щодо захисту охорони здоров'я під час збройного конфлікту [4].

Отже, роль дипломатії в охороні здоров'я надзвичайно важлива, адже здоров'я стає дедалі більш критичним елементом у зовнішній політиці держав, їхньої безпеки та стратегії розвитку.

Список використаних джерел

1. *Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. 2017. URL: <https://mepr.gov.ua>.*
2. *Вакцинальна дипломатія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.*
3. *Health diplomacy. URL: <https://www.emro.who.int/health-topics/health-diplomacy/index.html>.*
4. *Summary report. Fifth Seminar on Health Diplomacy. Cairo, Egypt 7-8 May. 2016. URL: <https://applications.emro.who.int>.*

Наталія Кравчук,
доктор економічних наук, доцент
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

Ольга Владельщикова,
магістрант, освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

РЕПУТАЦІЙНІ РИЗИКИ ГЕОПОЛІТИЧНОГО ПРОЄКТУ «ПІВНІЧНИЙ ПОТІК-2» У ВИМІРАХ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах сучасної геополітичної турбулентності проблеми міжнародного безпекового контексту, на фоні зростаючої кількості та різноманіття глобальних викликів і загроз, набувають особливої актуальності. Як ніколи раніше зростає розрив між очевидною взаємозалежністю глобалізованого світу та незворотніми наслідками реальних загроз міжнародній радіаційній і ядерній безпеці, а також енергетичній і продовольчій, геополітичній та екологічній, соціально-економічній і фінан-

совій безпеці. Геополітична фрагментація світу ускладнює досягнення компромісних рішень, підвищуючи ризик міжнародних конфліктів та економічної нестабільності, знижуючи загальний рівень міжнародної безпеки. Ескалація міжнародних конфліктів та високий рівень репутаційних ризиків, з якими стикаються міжнародні актори, потребують відновлення сили міжнародного права, оновлення архітектури міжнародної безпеки та повернення світу до глобальної відповідальності й стабільності.

Останнім часом держави дедалі частіше стикаються із загрозами репутаційній безпеці, а ризики фінансової та економічної нестабільності зросли на тлі найвищої інфляції за десятиліття та масштабних наслідків російсько-української війни для європейських і світових енергетичних ринків. Якщо раніше кон'юнктура світового ринку енергоресурсів на 90% визначалася економічними факторами і лише на 10% залежала від геополітичних чинників, то за останніх декілька років позиція змінилася – тепер домінує геополітика. Вона чинить вплив на попит і пропозицію, на ціни і на розвиток енергетичної інфраструктури, зрештою – на реалізацію енергетичних проєктів, в тому числі й проєкту «Північний потік-2», який завжди був доволі неоднозначним з точки зору безпекових викликів і репутаційних ризиків [1].

У міжнародній практиці під репутаційним ризиком розуміють реальну (чи потенційну) загрозу діловій репутації компанії / держави, яка може призвести до згубної (небажаної) для репутації кризи [2]. Іншими словами, суть репутаційного ризику полягає в тому, що прихована проблема репутації у результаті дії системних детермінант ймовірно стане актуальною проблемою безпекового виміру (рис. 1).

Основними перешкодами на шляху ефективного управління репутаційними ризиками є: недостатня увага до проблеми (попри розуміння більшістю компаній / країн існуючих загроз, відсутній системний підхід до їх запобігання); складність оцінювання (практично не існує прогресивних систем оцінювання репутаційних ризиків); відсутність ефективної системи управління репутаційними ризиками (є думка, що 57% відповідальності в управлінні репутаційними ризиками має нести вище керівництво компанії / країни, але тільки 39% справляються з цим завданням); недостатня увага до питань репутаційного менеджменту та міжнародному рівні. Таким чином, для створення ефективної системи управління репутаційними ризиками важливо мати чітке розуміння цього процесу та усіх факторів, які їх збільшують.

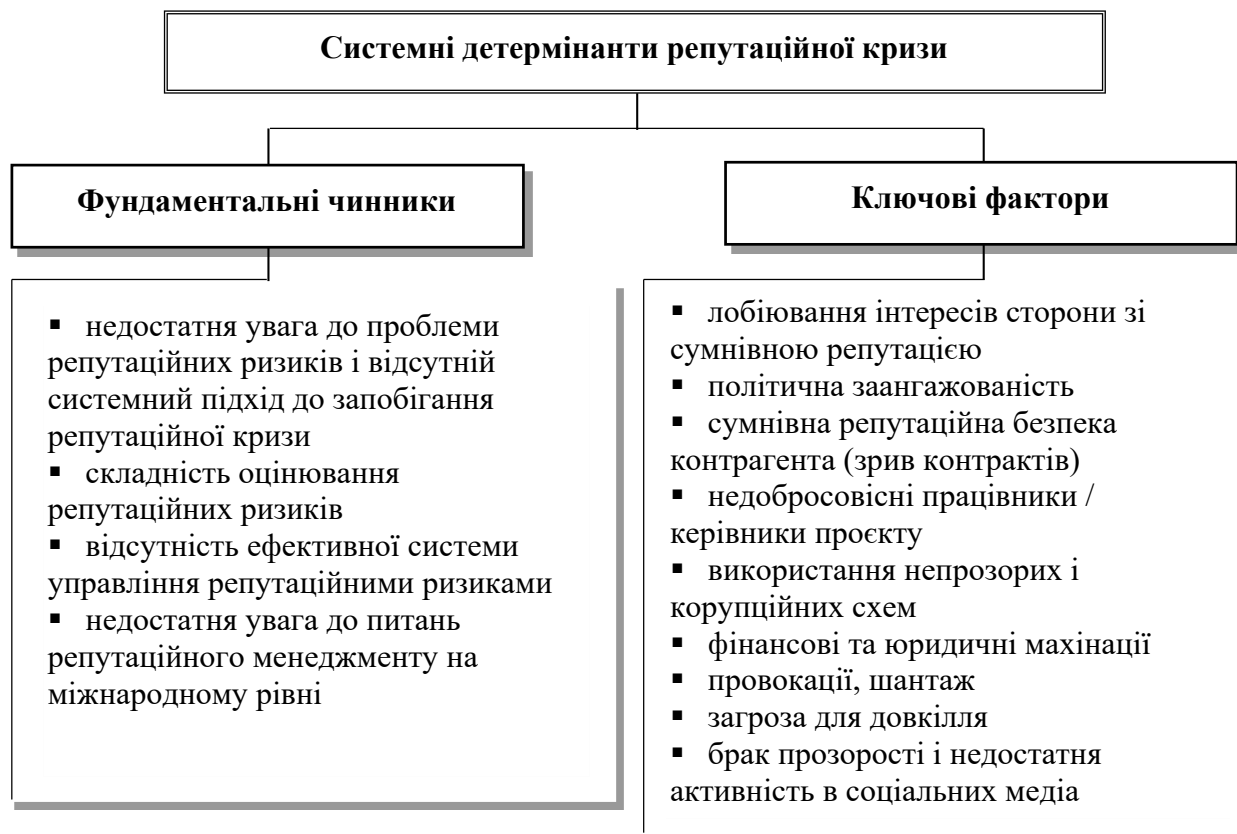

Рис. 1. Системні детермінанти репутаційної кризи компанії / держави

Примітка: систематизовано і побудовано авторами

Серед ключових факторів зростання репутаційних ризиків можна виокремити такі: лобіювання інтересів сторони із небажаною («підмоченою») репутацією; політична заангажованість; недосконала система репутаційної безпеки контрагента (зрив контрактів); недобросовісні працівники (керівники проєкту), використання непрозорих і корупційних схем; фінансові та юридичні махінації (у тому числі обхід законодавчих норм і вимог) з боку учасників проєкту (керівництва компанії чи держави); провокації, шантаж (наприклад, використання природного газу у якості «геополітичної зброї», інструменту політичного та економічного тиску), а також замовлення порушення безпеки об'єктів (даних); загроза для довкілля; брак прозорості і недостатня активність в соціальних медіа (важлива медійна прозорість, у т.ч. й щодо міжнародних проєктів).

Проаналізуємо геополітичні наслідки проєкту «Північний потік-2» з позиції репутаційних та безпекових ризиків на прикладі кейсу країн Європи. По-перше, геополітичний проєкт «Північний потік-2» ще на етапі будівництва став джерелом нестабільності та безпекових ризиків в Європейському Союзі, поділивши держави-члени ЄС на два табори. Цей проєкт значно підірвав довіру держав-учасниць блоку і його сусідів до країни-лідера ЄС – Німеччини, що досить негативно відобразилося на

єдності та інтеграції в межах Європи [3]. По-друге, запуск газопроводу ймовірно посилив би залежність європейського континенту від російського газу. Аналітично доведено, що «Північний потік-2» потенційно призведе до збільшення залежності Європи від одного постачальника, зосередивши 70–80% поставок російського газу в Європу за одним контрольованим маршрутом. За умов зростаючої напруги між Європою та росією, очевидно, що росія щоразу вдаватиметься до енергетичного шантажу, перекриваючи трубопровід та залишаючи мільйони європейців без газу. По-третє, залежність Європи від російського газу – це своєрідний важіль для подальшого втручання росії у справи своїх сусідів без наслідків. По-четверте, для росії ті речі, які мали би бути інструментами бізнесу – газ, газова інфраструктура – стали інструментами гібридної війни і прямої військової агресії проти України [4]. По-п'яте, разом із експортом газу росія експортує в Європу корупцію і лобіювання політичних інтересів. Тому чим більше росія здобуватиме домінуючі позиції у поставках газу, тим більше вона чинитиме вплив на західний енергетичний ринок, з метою його переформатування, зміни пропорцій між різновидами палива (у т.ч. щодо відновлювальних джерел енергії).

Підсумовуючи вищезазначене, можна зафіксувати декілька інсайтів із кейсу з геополітичним проєктом «Північний потік – 2»: 1) великі компанії та корпорації часто зосереджують в своїх руках більше влади, ніж політичні інституції; 2) коли мова заходить про економічні інтереси, держави забувають про те, яку шкоду екології, безпеці, єдності і співпраці може завдати комерційний проєкт; 3) газ – це «політична зброя», яку росія неодноразово використовувала у своїй геостратегії, перетворюючи Європейський Союз на свого «заручника».

Таким чином, дискусії з цього питання ще раз підкреслюють, що геополітичний проєкт «Північний потік-2» – одна з головних загроз європейській солідарності, міжнародній (передусім енергетичній і репутаційній) безпеці. «Північний потік-2» і збройна агресія росії проти України – типові приклади того як прихована проблема репутації стала реальною проблемою міжнародної безпеки [5]. Серед основних причин можна виділити такі: нестача уваги до проблеми «Північного потоку-2» (попри розуміння більшістю країн ЄС існуючих загроз не було розроблено системного підходу до їх запобігання); складність оцінювання репутаційних ризиків від проєкту через відсутність у міжнародній практиці прогресивних систем оцінювання репутаційних ризиків країн; відсутність ефективної системи управління репутаційними ризиками (основна відповідальність за управління репутаційними ризиками країни лежить на її вищому керівництві, але не всі справляються з цим завданням); недос-

татня увага до питань репутаційних ризиків і репутаційного менеджменту на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. Рассел М. Газопровід «Північний потік-2». Економічні, екологічні та геополітичні питання. Європейська парламентська дослідницька служба. 2021. URL: https://www.europarl.europa.eu/thinktank/es/document.html?reference=EPRS_BRI%282021%29690705.
2. Теоретичні аспекти визначення репутаційних ризиків підприємства. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/ec_pidpr_th_pr_4/5/Kovtun.doc&cd=4&hl=ru&ct=clnk&gl=ua.
3. Газопровід «Північний потік-2» з'єднує Німеччину з Росією, але розділяє Європу. URL: <https://www.cleanenergywire.org/factsheets/gas-pipeline-nord-stream-2-links-germany-russia-splits-europe>.
4. Російська енергетична політика як інструмент гібридного руйнування демократичного світу. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/rosiyska-enerhetychna-polityka-yak-instrument-hibrydnoho-ruynivannya-demokratychnoho>.
5. The Security Implications of Nord Stream 2 for Ukraine, Poland, and Germany. URL: <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/security-implications-nord-stream-2-ukraine-poland-and-germany>.

Кривецька Оксана

*магістрант, освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна*

РОЛЬ СПІЛЬНОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТА БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ В ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Європейський Союз – це інтеграційне найбільш розвинене у Європі та світі регіональне об'єднання. Не має аналогів у світі інтеграційний рівень держав-членів та перелік тих політик-складових, спільне регулювання яких здійснюється наддержавними органами.

Відповідно до Договору про ЄС (Маастрихтського договору), який замінив Європейське політичне співробітництво, спільна зовнішня та безпекова політика ЄС стала другим із трьох міждержавних «стовпів»

Європейського Союзу. Маастрихтським договором було покладено початок нової епохи європейської інтеграції [1].

У ЄС співпраця в зовнішній політиці відбувалась ще з 1950-х рр., що спричинило створення Європейського політичного співробітництва (ЄПС) (1970 р.) і його перетворення в спільну зовнішню та безпекову політику ЄС (СЗБП) (1992 р.). Не дивлячись на те, що держави-члени ЄС не завжди одноставні стосовно питань галузі міжнародних відносин, розвиток Європейського політичного співробітництва та спільної зовнішньої та безпекової політики (СЗБП) «підняв» їхню діяльність в зовнішній політиці на новий рівень. Більше поглиблення інтеграції держав-членів в спільній зовнішній та безпековій політиці відбулось завдяки Лісабонському договору (13 грудня 2007 р.). Він змінив процес прийняття рішень та інституційну структуру [4].

Внаслідок численних загроз та сучасних викликів, зміна СЗБП – це одне із ключових завдань ЄС.

Відсутність необхідних повноважень і засобів у сфері зовнішньої та безпекової політики (кризові події 1990-х рр.), неорганізованість структури, відсутність єдиної позиції (війни у Перській затоці) засвідчили нездатність Європейського політичного співробітництва відігравати провідну роль миротворця на світовій арені. Все це, включаючи економічні проблеми, зумовили підписання 7 лютого 1992 р. Маастрихтського договору, який після його ратифікації державами-членами ЄС, 1 листопада 1993 р. набув чинності.

Згідно цього договору ЄС складається з трьох «опор»: Європейські спільноти – ЄЕС, ЄСВС та Євратом; Спільна зовнішня та безпекова політика (СЗБП) ЄС, яка стала нащадком ЄПС, яке було запроваджене Європейським Єдиним Актом 1986 р.; співпраця у сфері юстиції та внутрішніх справ (ЮВС).

Договір про ЄС юридично закріпив назву Європейський Союз.

Амстердамський договір продовжив розвиток спільної зовнішньої та безпекової політики. У ньому виокремлені наступні її цілі: захищати спільні інтереси, цінності, взаємозалежність та єдність ЄС; всіма можливими засобами зміцнювати безпеку ЄС; зміцнювати мир і міжнародну безпеку відповідно принципів Статуту ООН, Гельсінського заключного акту та Паризької хартії; поглиблювати міжнародну співпрацю; сприяти дотриманню принципів верховенства права, поваги до прав і основних свобод людини та укріплювати демократію.

Цілі СЗБП ЄС реалізуються шляхом виокремлення принципів і головних настанов, вироблення спільних стратегій, впровадження спіль-

них дій та спільних позицій, посилення співпраці держав-членів ЄС в ході реалізації політики.

Складовою частиною СЗБП стала Європейська безпекова та оборонна політика (ЄБОП) [5].

Маастрихтський та Амстердамський договори сприяли наближенню ЄС до політичної інтеграції, створивши нові сфери політичної співпраці. Це надало можливість ЄС стати більш цілісним та єдиним у своїй рішеннях. Ці події стали новим етапом поглиблення європейської інтеграції [2].

Наступним етапом у розвитку СЗПБ став Ніццький договір, який почав діяти з 1 лютого 2003 року. Мета договору полягала у завершенні розпочатого Амстердамським договором процесу підготовки інститутів ЄС до розширення ЄС. В результаті цього Договору був сформований організаційно-правовий механізм військового управління.

Черговий етап – Лісабонський договір (2009 р.). Була запроваджена Єдина система актів; реформована система інститутів; введений в дію протокол «Про постійну організовану співпрацю». Згідно Лісабонського договору реформовано: СЗПБ для зміцнення зовнішньополітичні позиції ЄС та посилення ролі у світі; система інститутів. Урегульовані питання в сфері оборони та військової співпраці.

Питання внутрішньої безпеки з'явилася значно пізніше в порядку денному європейської інтеграції. Однією з головних функцій національної держави, як правило, вважався захист безпеки громадян. Маастрихтській договір став юридичною основою співробітництва держав ЄС в сфері внутрішніх справ і правосуддя («третя опора»).

Важливою подією на шляху розвитку зовнішньої та безпекової політики ЄС стало прийняття Європейської стратегії безпеки (ЕСБ). Це перший стратегічний документ, що стосується усіх сфер зовнішньої політики Євросоюзу.

Однак, з часом перед державами-членами ЄС та ЄС постають нові виклики та небезпеки, які змушують держави-члени реагувати на них шляхом впровадження нових реформ [3]. В процесі змін виникають проблеми та з'являються нові перспективи, подолання яких вказує на напрямок подальшого розвитку Європейського Союзу.

Розвиток інтегральної спільноти у формі Європейського Союзу вимагає від держав-членів ЄС активних та рішучих дій щодо створення ефективної спільної зовнішньої, безпекової та оборонної політики, яка б перебувала скоріше на наднаціональному ніж на міжурядовому рівні. Вирішення проблем та реалізація нових інтеграційних ідей в сфері СЗБП є основними завданнями Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Договір про Європейський Союз. Договір, міжнародний документ від 07.02.1992 р. Офіційний веб-сайт Верховної ради України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text.
2. Зайцева-Калаур І. В., Онищук І. О. Зовнішня політика і політика безпеки ЄС у контексті повномасштабного військового вторгнення Російської федерації в Україну. URL : <file:///C:/Users/Admin/Downloads/%D0%97%D0%A3%D0%9D%D0%A3+2022-303-306-1.pdf>.
3. Корнійчук Л. В. Проблеми реформування Європейського Союзу на сучасному етапі. *Політичне життя*. 2018. № 1. С. 132–137.
4. Мартинов А. Спільна зовнішня і безпекова політика Європейського Союзу: основні етапи розвитку. URL : <https://drive.google.com/file/d/1mbURg2m4AmqiIBNpwCW7MK-hx2AEhA6X/view>.
5. Шамраєва В. М. Політика безпеки та оборони ЄС: еволюція формування. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. Випуск 29, 2020. С. 369–377.

Лясковець Сергій

*аспірант кафедри міжнародних відносин та дипломатії
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна*

УКРАЇНИ – США: СТАНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.

Одним із ключових питань для України є зміцнення її геополітичного становища (ГПП) не тільки в регіоні, а й у світі загалом. США є країною, інтереси якої визначають як глобальне, так і регіональне ГПП України. Сьогодні США за економічним і військовим потенціалом є наддержавою світового масштабу, яка знаходиться на найвищому рівні ієрархії міжнародної системи.

США визнали Україну 25 грудня 1991 р. Дипломатичні відносини між двома країнами було встановлено 3 січня 1992 р. З часу відновлення незалежності України США надають практичне сприяння її утвердженню як сучасної демократичної та економічно розвиненої європейської держави [1, с. 179].

Економічний вимір зовнішньополітичної діяльності завжди присутній у стратегії США, проте не завжди декларується і часто приносить результати із часом. Тобто варто говорити про потенційну економічну вигоду. Цей формат двосторонніх відносин стосується передовсім країн, котрі мають стратегічне значення для забезпечення національних інтересів США. Україна належить до числа таких держав.

Економічна співпраця між країнами є необхідним елементом розвитку світогосподарської системи, адже дає змогу отримувати вигоду обом сторонам. Для нашої держави економічна співпраця зі США, яка є з найбільшою економікою світу, становить значний інтерес, особливо в умовах російської агресії, яка вимагає геополітичних змін в економічній співпраці. Відтак економічні контакти зі США, окрім економічної вигоди, створюють позитивний імідж для української економіки, який свідчить про надійність України як торговельного та економічного партнера.

Розглядаючи зазначену проблематику, слід пригадати з яким вантажем наша держава розпочала економічне співробітництво зі США. З самого початку своєї незалежності Україна зіткнулася з дуже багатьма проблемами в економічній галузі [2, с. 10].

Офіційне закріплення торговельно-економічної співпраці між США та Україною відбулося у 1992 р. в угоді про торговельні відносини. У цьому документі прописувалися основні принципи співробітництва, такі як недискримінаційний режим для товарів та послуг, заходи для заохочення розширення комерційних контактів з метою збільшення торгівлі, спрощення процедури роботи торгових урядових представництв із громадянами, а також режим роботи комерційних представництв, порядок вирішення спорів. Подальше оформлення торговельно-економічних відносин відбулося в угоді про гуманітарне і техніко-економічне співробітництво. У цій угоді прописується порядок звільнення від сплати податків, мит та інших зборів із товарів, поставок та іншого майна, що надається або використовується у зв'язку з програмами допомоги; статус цивільного та військового персоналу [3, с. 303].

Економічний вимір зовнішньополітичної діяльності завжди присутній у стратегії США, проте не завжди декларується і часто приносить результати із часом. Отже, треба говорити про потенційну економічну вигоду. Цей формат двосторонніх взаємин стосується насамперед держав, що мають стратегічне значення для забезпечення національних інтересів США. Україна належить до числа таких країн. Загалом у двосторонній торгово-економічній співпраці значну роль відіграють політичні та безпекові чинники. Для української сторони, навпаки, економічна складова взаємовідносин була надзвичайно важливою і навіть домінантною.

У контексті торговельно-економічної співпраці США й України важливо виокремити такий напрямок, як надання допомоги. Американський фонд підприємництва фінансував програму «Підтримка становлення малого бізнесу шляхом надання кредитів», дія котрих поширювалась і на Україну. Відтак допомога надається Америкою у рамках конкретних програм та ставиться у залежність від ступеня виконання українською стороною цих програм.

Двосторонні економічні зв'язки окресленого періоду зазнали значного впливу політичних чинників. «Досить важливим інструментом у визначенні питань, що гальмували розвиток двосторонньої співпраці в економічній сфері та окреслення шляхів їхнього вирішення, залишаються економічні комітети в рамках Американсько-української міждержавної комісії (АУМК)» [6, с. 1].

Важливою складовою економічної співпраці України та США була інвестиційна співпраця. У сфері торговельно-інвестиційної співпраці з іншими країнами Державні агентства США активно застосовували механізми державно-приватного партнерства.

Зазначмо, що очільники зовнішньополітичних відомств України та США – Д. Кулеба та Е. Блінкен – підписали нову Хартію стратегічного партнерства. Основними положеннями є: «а) США підтримують Україну у протидії агресії Росії. Не визнають спроби анексії Криму та підтримують Кримську платформу; б) США та Україна розширюють взаємодію задля зміцнення обороноздатності та посилення безпеки нашої держави; в) США підтримують прагнення України до членства в ЄС та НАТО; г) США підтримують план трансформації економіки України» [7].

Отже, економічні зв'язки США з Україною залишались та залишаються важливим напрямом двосторонньої співпраці та були віддзеркаленням загального рівня відносин між обома державами. Вони розвивались у контексті торгівлі товарами та послугами, а також досить перспективним і вигідним для України напрямом двосторонніх відносин стала співпраця в енергетичній та військовій сфері. Серед характерних рис економічних взаємин виокремлено наступні: непаритетність торговельно-економічної й інвестиційної співпраці обох держав; Україна більше зацікавлена в інтенсифікації цієї галузі співпраці; значні коливання показників двосторонньої торгівлі продовж окремих періодів, котрі часто співпадали з інтенсивністю політичного діалогу.

Список використаних джерел

1. Масляк П. О. *Країнознавство. Підручник*. К.: Знання, 2008. 292 с.
2. Каленюк В. Г. *До питання про економічну співпрацю Сполучених Штатів Америки з Україною за роки адміністрації Клінтона (1993–2000)* *Вісник Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка. Історія*. 2005. № 77–79. С. 10–15.
3. Лясковець С. С. *Торгово-економічне співробітництво України та Сполучених Штатів Америки. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки. Том 32(71). № 4, 2021. С. 302–308.*
4. *Засідання Українсько-американської Робочої групи з питань нерозповсюдження та експортного контролю 2-3 березня у. м. Вашингтон, Округ Колумбія, 15 лютого 2011 р.* URL : <http://www.mfa.gov.ua/usa/ua/news/detail/68768.htm>.
5. *Україна та США підписали нову Хартію стратегічного партнерства.* URL : <https://armyinform.com.ua/2021/11/ukrayina-ta-ssha-pidpysaly-novu-hartiyu-strategichnogo-partnerstva-detali-ugody>.

Назар Назарій

*магістрант, освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна*

МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ГОЛОВНИЙ МЕТОД РОЗБУДОВИ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

З ХХІ століття миротворча діяльність стала більш складним та багатогранним процесом, пов'язаним з національними інтересами, політичними, економічними, соціальними та іншими проблемами багатьох держав світу. З початку першої миротворчої операції до сучасної миротворчої діяльності міжнародна спільнота набула значного неоціненного досвіду щодо питань урегулювання конфліктів для того, щоб підтримувати мир та стабільність у різних частинах світу [2].

Міжнародна миротворча діяльність на сьогодні стала одним із дієвих способів забезпечення національної безпеки держав, недопущення поширення наслідків воєнних конфліктів на інші регіони. І кожна держава, беручи участь у миротворчості під егідою міжнародних організацій,

заявляє про власну відповідальність у підтриманні міжнародного миру та безпеки.

Міжнародна безпека є гарантом самозбереження та розвитку світу, оскільки це певний стан міжнародних відносин, при якому підтримання миру та безпеки є найважливішою метою [3].

Миротворчість – «це спосіб допомогти конфліктуєчим державам створити умови для тривалого та стабільного миру». Види миротворчості на сьогодні змінилася. Держави здійснюють, крім традиційної, ще й багатосторонню і комплексну багатосторонню миротворчість. Поняття «миротворчість», яке, як правило, включає невоєнні засоби досягнення миру, часто використовують для характеристики будь-якої діяльності, спрямованої на припинення конфлікту та відновлення миру [1].

Нові виклики та загрози ХХІ ст. спричинили продовження еволюції концепції миротворчості, оскільки вона повинна була адаптуватися до нових політичних умов світового розвитку. В результаті на сучасному етапі концепція миротворчості виокремлює ще кілька механізмів: «розширена миротворча діяльність, забезпечення миру, гуманітарна інтервенція» [7].

Слід зауважити, що миротворчість це не тільки дії за мир, але й дії проти всього того, що має конфліктогенний характер, що підриває мир або посилює ворожнечу. Також важливо підкреслювати, що миротворчості має стратегічний характер. У випадку, коли миротворчість спрямована на припинення будь-якого військового конфлікту, її характер часто є тактичним. У той же час філософія миротворчості та спричинені на її основі миротворчі практичні дії, надають стратегічні прогнози та пропонують стратегічно важливі рішення. Сучасну миротворчість, безперечно, асоціюють із системою міжнародної безпеки [4].

На сьогодні миротворчість – це операції з підтримання миру та безпеки, які наприкінці ХХ століття певним чином активізувались і є водночас однією з форм співробітництва країн світу та міжнародних організацій щодо питань миру та безпеки. Країни світу, здійснюючи миротворчі місії, пов'язані тісним співробітництвом, тому миротворчість, згідно висловлення Лисак В. Ф., «можна вважати одним з інструментів творення нової системи міжнародних відносин як і нової архітектури безпеки» [5].

Із врахуванням сучасних проявів, миротворчість – це зусилля, які спрямовані на запобігання або припинення конфліктів і війн, зокрема їхніх наслідків, у тому числі «превентивну дипломатію, підтримання та встановлення миру, примус до миру, миробудівництво та інше» [4].

Миротворчість включає різні види діяльності, які, по-перше, здійснюються у зв'язку з конфліктами, а по-друге, пов'язані із систематизованим зовнішнім впливом, спрямованим на зниження інтенсивності або врегулювання конфлікту. Миротворча діяльність – це різновид діяльності спрямований на ліквідацію, врегулювання та вирішення конфліктів.

Миротворча діяльність – це спільні дії міжнародних організацій (ОБСЄ, ООН, НАТО та інших) політичного, економічного, дипломатичного, воєнного та іншого характеру, які здійснюються відповідно до принципів і норм міжнародного права та спрямовані на запобігання чи припинення збройних конфліктів здебільшого мирними способами з метою підтримання міжнародної безпеки.

Серед видів участі у миротворчій діяльності, як правило, можуть бути направлення країнами-учасниками своїх спостерігачів, миротворчих сил в зону конфлікту, а також надання матеріально-технічних ресурсів і послуг.

Кардинальні зміни, що відбулися в останні роки на світовій арені, суттєво вплинули на геополітичну ситуацію, а отже на зниження загрози виникнення великомасштабних війн. Перехід від «біполярної до багатопольярної системи світу та зникнення ідеологічного протистояння Схід-Захід зробили існування світу, як макросистеми, безпечнішим, однак відновились конфлікти другого «порядку». Зросла напруженість в окремих регіонах світу, більш високою стала ймовірність переростання кризових ситуацій у відкриті збройні конфлікти» [6].

Миротворча діяльність – це різновид діяльності спрямований на врегулювання, вирішення та ліквідацію конфліктів. Миротворчість, миротворчі операції є «багатозначними». У різних ситуаціях вони одночасно виступають як політичний процес, як дипломатична діяльність, як форма втручання міжнародної спільноти в діяльність окремих держав, та як різновид людської діяльності.

Миротворча діяльність, на сьогодні, окрім того, що вона є одним із найбільш важливим елементів забезпечення державної безпеки, також стала одним з пріоритетних напрямів зовнішньої політики держави.

Цілісність сучасного міжнародного безпекового середовища визначається єдністю середовища життєдіяльності та сталого розвитку людства в глобальному середовищі. Багатовимірність концепту системи міжнародної безпеки країн світу аргументована визначенням міжнародної безпеки як системи, в якій центральне місце належить безпеці кожної країни, як стану, що визначає становище кожної країни, що забезпечує сталий розвиток та незалежність, як процесу, пов'язаного із проведенням внутрішньої та зовнішньої політики, спрямованої на забезпечення національних інтересів і сталого розвитку.

Отже, міжнародна діяльність є універсальним інструментом боротьби за збереження миру та міжнародної безпеки, а миротворча діяльність є вкрай важливим засобом врегулювання конфліктів, збереження миру та стабільності існуючої світобудови.

Список використаних джерел

1. Возняк С. М. Модель визначення співвідношення воєнних та невоєнних сил і засобів у складі багатопрофільної інтегрованої міжнародної операції з підтримання миру та безпеки. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. № 1 (74). 2022. С. 37–44.

2. Гогош О. Проблематика сучасної миротворчості. URL : <http://natoua.org/index.php>.

3. Зверев О. Д., Прихненко М. І. Загальна характеристика сучасної системи міжнародної безпеки. URL.: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/11193-Текст-статті-96-22239-1-10-20211111-9.pdf>.

4. Леськів О. І. Миротворча місія у зоні проведення ООС: міжнародно-правовий аспект. Правові горизонти. Серія: міжнародне право. Вип. 13 (26). 2018. С. 112–116.

5. Лусак В. Ф. Миротворчість в сучасних міжнародних відносинах. URL.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdufsp_2015_2_6.

6. Меліщук О. Е. Миротворча діяльність як засіб забезпечення миру у світі. URL.: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/3450/Меліщук.pdf>.

7. Хвіст В. Функції та форми участі міжнародних організацій у світополітичних процесах і врегулювання міжнародних конфліктів. Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI. № 4. 2022. С. 36–46.

Олексій Осьмак,

магістрант, освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

ВПЛИВ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ НА НОВУ ХВИЛЮ МІГРАЦІЇ ДО ЄС

З 24 лютого 2022 року країни Європейського Союзу стикнулися із черговим викликом: повномасштабна війна Російської Федерації на території України. Більше 5 мільйонів громадян України перетнули кордони країн ЄС, тікаючи від військових дій. Найбільше людей виїхали з

України у проміжку з 27 лютого до 9 березня. У цей період кордон України на виїзд перетнули 1 649 088 людей; щоденно з країни виїжджали понад 150 000 людей. Війна триває більше 250 днів. Європейський Союз прийняв багато викликів: економічних, політичних, військових та міграційних.

Метою дослідження є аналіз можливої чергової причини масової міграції українців в країни Європейського Союзу та визначення спроможності ЄС щодо чергового виклику – затягнення війни на кілька років.

Аналітики зазначають, що можлива чергова міграційна хвиля українців у країни Європейського Союзу на початку 2023 року. Причиною цього є ракетні атаки на об'єкти критичної інфраструктури обласних центрів. Перша масова атака відбулася 10 жовтня 2022 року, внаслідок якої пошкоджена значна частина об'єктів енергетичної інфраструктури. Станом на початок листопада ситуація стабілізувалася у більшості регіонах України, окрім прифронтових ділянок. Станом на 15 листопада 2022 року здійснено другу хвилю ракетних атак на об'єкти енергетичної інфраструктури більшості областей України. Внаслідок чого, пошкоджена енергосистема західних, центральних та південних областей України. Кінцевим наслідком атаки стало масове аварійне відключення електроенергії у всіх населених пунктах України до завершення аварійних та стабілізаційних робіт на пошкоджених об'єктах. Не виключено, що планується ще ряд масових атак не тільки на об'єкти енергетики, а також на газопроводи, водонасосні станції та інші об'єкти критичної інфраструктури.

Кінцевим наслідком вищенаведених можливих дій ймовірно буде масове аварійне відключення електроенергії, водопостачання та газопостачання у житлові приміщення, тощо. Наслідком ймовірного сценарію може бути черговий масовий потік українців у країни Європейського Союзу.

Якою є реакція громадян та чиновників країн ЄС стосовно питань міграції українців? Близько 90% громадян країн ЄС підтримують ідею прихистку українців. Слід зазначити, що за заявами лідерів країн ЄС вищенаведена підтримка зберігатиметься до завершення військових дій.

Аналізуючи вищенаведені фактори, слід зазначити, що більшість громадян ЄС, незважаючи на внутрішні проблеми, підвищення цін на товари і послуги, зростання рівня інфляції, розуміють і готові боротися із черговим міграційним викликом. Причиною даного фактору є розуміння глибини проблеми та важливості у допомозі Україні в економічному, політичному, військовому та міграційному секторі. Якщо військові дії на території України затягнуться на кілька років, Європейський Союз

продовжуватиме надавати притулок біженцям та надаватиме допомогу населенню скільки буде потрібно.

Список використаних джерел:

1. *Офіційний сайт Євростату.* URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Statistics_on_enforcement_of_immigration_legislation.
2. *Державна служба статистики України. Офіційний сайт.* URL: <http://ukrstat.gov.ua>.
3. *The Ukraine Crisis Double Standards: Has Europe's Response to Refugees Changed?* URL: <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-crisis-double-standards-has-europe-s-response-refugees-changed>.

Петрик Сергій

магістрант, освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

УКРАЇНА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН У ПЕРШІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

Перша світова війна, розпочата через суперечності між двома ворожими військово-політичними блоками, що сформувались на зламі XIX–XX ст., втягла мільйони людей у криваву кампанію й охопила значні території не лише Європи, а й Азії та Близького Сходу.

Суперечності, що виникли між двома блоками, посилювались також через наявність невирішених національних питань у Східній Європі. Закономірним було бажання правлячих кіл воюючих держав повернути на свій бік ті нації, які вступили у війну задля досягнення свого національного самовизначення [1].

Із початком війни українські землі перетворилися на театр жорстоких і кровопролитних воєнних дій. Українці були змушені воювати у складі російської (3,5 млн осіб) та австрійської (250 тис. осіб) армій за чужі інтереси і вести братовбивчу війну. Воєнні дії розгорнулися на території Західної України. Зазначмо, що понад 2,5 тис. добровольців утворили легіон Українських січових стрільців, які брав активну участь у бойових діях на боці Австро-Угорщини.

За ініціативи громадсько-політичних діячів Д. Донцова, В. Дорошенка, М. Меленевського О. Скоропис-Йолтуховського було утворено політичну організацію – *Союз визволення України* (СВУ). Політична програма СВУ, яку було опубліковано 1 вересня 1914 р., передбачала створення незалежної України. Майбутня держава уявлялася конституційною монархією, повинна була мати демократичний устрій, забезпечувати вільний розвиток усіх національностей, незалежну українську церкву [2].

Українці Австрії одразу відреагували на початок воєнних дій. 3 серпня 1914 р., щоб забезпечити українців єдиним об'єднаним представницьким органом, усі українські партії утворили у Львові Головну Українську Раду на чолі з авторитетним парламентським діячем К. Левицьким. Рада закликала всіх українців боротись за конституційну Австрію, їхнього найбільшого друга проти самодержавної росії.

Найбільших здобутків СВУ вдалося досягти в розгортанні широкомасштабної інформаційно-пропагандистської діяльності на міжнародній арені на користь створення незалежної української держави. Вже 25 серпня 1914 у Відні була надрукована у вигляді прокламацій та передана для публікації в пресі Центральних держав ряд звернень СВУ, в т. ч. «До публічної opinii Європи», «До румунів», «До болгарського народу», «До турецького народу», «До шведського народу», в яких наголошувалося на агресивній та загарбницькій «панславистській» зовнішній політиці імперії Романових і стверджувалося потреба усамостійнення України як єдиного ефективного «заборона» проти російської експансії, в перспективі висувалося завдання організації регіонального блоку проти імперських зазіхань росії. До ряду європейських країн були направлені «уповноважені з пропаганди», які відкрили представницькі бюро СВУ: два в Швейцарії – В. Степанківського в Лозанні та Є. Бачинського в Женеві, два у Стокгольмі – М. Залізняка і О. Назарука, в Берліні – Д. Донцова (1914–16) і О. Скорописа-Йолтуховського (1916–18), Софії – Л. Ганкевича, Стамбулі – М. Меленевського, Римі – О. Семенова. Для ознайомлення української діаспори у США з перебігом Першої світової війни і становищем українства було відряджено С. Демидчука. Стамбульському представництву вдалося добитися визнання тур. урядом СВУ воюючою проти росії стороною й оприлюднення 24 листопада 1914 у столичній пресі декларації міністра внутрішніх справ і члена правлячого тріумвірату Талаат-Бея про необхідність визволення України з-під російського панування та надання українському народу допомоги в будівництві незалежної держави після завершення війни [3].

Проголошені «14 пунктів» стали програмою миру адміністрації В. Вільсона. Значну увагу було приділено принципам мирного співіснування.

Щодо проблеми відродження Речі Посполитої, американці підтримували ідею створення у Центрально-Східній Європі самостійної польської держави (пункт 13), як форпосту проти Німеччини та можливої російської загрози. Українському ж питанню у «14 пунктах» В. Вільсона місця не знайшлося. Воно залишилося поза увагою адміністрації, за лаштунками загальних фраз про задоволення законних прагнень поневолених народів. Отже, в «14 пунктах» президента В. Вільсона були викладені ключові вимоги щодо влаштування нового порядку. Вони стали ще одним свідченням відмови адміністрації США у зовнішньополітичній діяльності від ізоляціонізму та переходу до активної дипломатичної діяльності, спрямованої на утвердження американського впливу в розв'язанні загальноєвропейських та регіональних питань. Декларуючи право всіх народів на самовизначення, адміністрація США у цьому документі виокремлювала російський та польський народи з-поміж інших, виявляючи їм свою моральну підтримку [1].

Таким чином, Перша світова війна перетворила українські землі на об'єкт загарбання і театр воєнних дій, а українців – на учасників братовбивчого протистояння. Два військово-політичні блоки вели кровопролитну війну за українські землі без урахування національних інтересів народу.

Список використаних джерел

1. *Воєнно-політичні цілі держав Антанти у Першій світовій війні.* URL: <https://pidru4niki.com/10810806>.
2. *Україна в Першій світовій війні (1914–1918 рр.)* URL: [https:// www.shkolnik.in.ua/slovnyk/nova-istoriia-1914-1939-rr](https://www.shkolnik.in.ua/slovnyk/nova-istoriia-1914-1939-rr).
3. *Дипломатична діяльність «Союзу Визволення України».* URL: https://studopedia.su/16_164915_zdiplomatischna-diyalnist.

Савчук Андрій

магістрант, освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ МІЖДЕРЖАВНІ ВІДНОСИНИ КІНЕЦЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.: ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

Історії становлення двосторонніх міждержавних відносин між Україною та Республікою Польща, їх розвитку й поглиблення в нових геополітичних умовах в наші дні є досить актуальною. На даний час посиливсь інтерес до дослідження українсько-польських відносин у новітній геополітичній системі. Означена проблема набуває ще більшої ваги як у науково-теоретичному аспекті, так і в практичному плані. В умовах глобальних трансформацій сучасності, війни росії з нашою державою, курсу України до Європейського Союзу (ЄС) та Північно-атлантичного альянсу (НАТО) співпраця двох країн стає одним з найдієвіших засобів у європейсько-атлантичній інтеграції з погляду використання польського досвіду і виявлення резервів і ресурсів взаємного розвитку, в облаштуванні світового устрою й здобуття гідного місця Української держави та Республіки Польща (РП) в об'єднаній Європі й світі. Процеси сучасного співробітництва України та Польщі ведуть до пошуку аналогій, переосмислення важливих проблем та виявлення ключових чинників впливу на поглиблення двосторонньої взаємодії та пошуку й обґрунтування відповідей на найактуальніші питання міжнародного життя [1, с. 6–7].

Економічний напрямок українсько-польських міждержавних відносин є стратегічно важливим для налагодження взаємодії України з європейським економічним простором. Польсько-українське співробітництво вибудовується на нових засадах європейського спрямування. Республіка Польща не лише позитивно поставилася до українського бажання бути в Європі, а й протягнула руку допомоги у непростий час криз, що особливо простежується в економічній сфері.

Зовнішньоекономічні відносини між Україною та Польщею вибудовувалися на двох основних рівнях: удосконалення форм співробітництва (торгівля, інвестиції, обмін технологіями й ін.) та участь в інтеграційних процесах, особливо вступ у європейські структури. Загальновідомо, що євроінтеграція відкриває для країн великі перспективи і служить гарантом економічної безпеки [2, с. 54].

Сучасні міжнародні економічні відносини відіграють фундаментальну роль, але глобальна економіка потребує міцної правової основи. Українсько-польське економічне співробітництво здійснюється на основі міждержавних та міжурядових угод, які охоплюють різноманітні аспекти зовнішньоекономічних відносин. Україна і Польща – це найбільші держави в Центрально-Східній Європі, й добросусідські відносини обох країн у сфері економічного співробітництва є запорукою для стабільного розвитку всього регіону.

Зазначмо, що пріоритетним напрямом зовнішньоекономічної діяльності будь-якої держави є розвиток торговельно-економічної та інвестиційної співпраці. На розвиток економічних відносин країн-партнерів дуже часто впливають зовнішньополітичні чинники: геополітичні, гео економічні та внутрішні, до яких відносять політичні, економічні й соціальні [2, с. 71]. Відтак, між Україною та Польщею сформувалися партнерські відносини, що з часом перейшли на рівень двосторонньої стратегічної співпраці. Однак упродовж усього періоду в Україні відбувалися певні політичні кризи – переорієнтація зовнішньополітичного вектору розвитку чи гальмування проходження у раніше задекларовані структури.

Загалом Головною особливістю українсько-польських економічних зв'язків на зламі століть була нерівномірність розвитку економічних систем двох країн. Польща показувала значну зацікавленість у співробітництві з Україною в економічній площині, але все ж таки становлення економічної співпраці у цей час відбувалося повільними темпами, порівняно з потенційними можливостями. Головним чинником таких складнощів була, на нашу думку, повільність економічних реформ в Україні. Хоча значним поштовхом для активізації економічної співпраці між країнами стало створення значної правової бази українсько-польських економічних відносин, яку формували практично без будь-яких принципових розбіжностей [3].

Таким чином, тридцятирічна історія відносин між Україною та Польщею переконливо підтверджує вагомість й актуальність економічної складової міждержавних відносин, їх позитивну динаміку. Значну увагу держави приділяють реалізації спільних економічних програм та проєктів, взаємодії у межах організацій, створених із метою підтримки й активізації економічної взаємодії України та Республіки Польщі.

Список використаних джерел

1. Чорна Н. *Україна і Польща: історіографія відносин (кін. ХХ – поч. ХХІ ст.)*. Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2014. 416 с.

2. Савельєв Є. В., Мельник В. В., Чеботар С. І. Україно-польські економічні відносини у контексті стратегічного партнерства. Тернопіль: Економ. думка, 2003. 344 с.

3. Сучасні українсько-польські економічні відносини. URL: www.nbuv.gov.ua/index.php?option=com_content&...

Володимир Сидяга,
магістрант, освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник:
Оксана Тулай,
доктор економічних наук, професор
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКА ПОЛІТИКА СУСІДСТВА В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Європейська політика сусідства (ЄПС) – це стратегія Європейського Союзу, яка передбачає співпрацю між країнами-сусідами з метою використання політичних та економічних можливостей для посилення міжнародного співробітництва, що виникають внаслідок розширення ЄС, та сприяння регіональній стабільності, безпеці та процвітання. Це своєрідний політичний діалог, додатковий механізм для підтримки економічного, культурного співробітництва та запобігання взаємному відчуженню. Європейська політика сусідства слугує інструментом сприяння розвитку країн-сусідів ЄС.

Європейська політика сусідства впроваджується з травня 2004 року й охоплює 16 країн. Європейський союз запропонував плани дій з кожною з цих країн. Вона передбачає «особливі відносини» з сусідами, засновані на спільних цінностях, ринковій економіці та взаємному визнанні стратегії сталого розвитку. Європейська політика сусідства спрямована на неоднорідну групу країн у східному та південному сусідстві ЄС. До «Східного партнерства» входять шість східноєвропейських пострадянських держав: Україна, Молдова, потенційно Білорусь (з жовтня 2020 року ЄС поступово

запроваджує обмежувальні заходи у відповідь на події в Білорусі, а з червня 2021 року Білорусь призупинила свою участь у Східному партнерстві) і три країни Південного Кавказу – Вірменія, Азербайджан і Грузія. У Середземномор'ї вона охоплює Єгипет, Ізраїль, Йорданію, Ліван, Марокко, Палестинську автономію і Туніс. Основними напрямками її діяльності є зовнішня політика, безпека в регіоні, розвиток, розширення і торгівля [1].

Варто зазначити, що ЄПС має сильний компонент зовнішньої та безпекової політики. Вона має на меті створення стабільності, безпеки й добробуту на східних і південних кордонах ЄС через позитивну взаємозалежність. Боротьба зі спільними загрозами, такими як міжнародний тероризм, організована злочинність і нелегальна імміграція, а також співпраця у вирішенні регіональних конфліктів є пріоритетними векторами політики сусідства. У Європейській стратегії безпеки (ЄБС) Європейський союз сформулював комплексний стратегічний підхід, який також інтегрує ЄПС в ширший контекст зовнішньої політики та політики безпеки [2].

З середини 1980-х років досвід членства в Європейській економічній спільноті (ЄЕС) показує, що процес вступу є потужним стимулом для реформ і модернізації. Перспектива членства в ЄС є привабливою, але вимагає суттєвих реформ з низки причин. По-перше, ЄС розглядається як клуб успішних, стабільних і демократичних країн. Тому членство в такому клубі є синонімом якісного життя і показником міжнародного авторитету країни. По-друге, членство в ЄС означає приєднання до єдиного європейського ринку та користування чотирма свободами – вільним рухом товарів, послуг, капіталу та людей, готових працювати за наймом. Окремі з цих свобод, такі як вільна торгівля товарами та певними послугами, вже доступні в рамках існуючої Поглибленої й всеохопної зони вільної торгівлі (ПВЗВТ). Однак повноправне членство означає вступ до митного союзу та повну гармонізацію з правилами внутрішнього ринку ЄС. Потретьє, на додаток до переваг ринкової інтеграції, нові держави-члени, особливо з низьким рівнем доходу на душу населення, отримують вигоду від різних трансфертів всередині ЄС, таких як ті, що пов'язані зі Спільною сільськогосподарською політикою, Фондами згуртування, регіональними фондами, а останнім часом – із Зеленим курсом та Наступним поколінням ЄС. Також, вони можуть розраховувати на вигоду від геополітичної стабільності та безпеки, які вони отримують після вступу. Це був важливий аргумент у випадку вступу Західних Балкан, який розпочався на початку 2000-х років після десятиліття кривавих етнічних конфліктів [4]. І цей аргумент ще сильніший у випадку з новими кандидатами – всі три країни втратили контроль над частиною своєї території (Придністров'я в

Молдові, Абхазія та Осетія, Крим і третина Донбасу в Україні, а також українські території, окуповані за час повномасштабного вторгнення).

Для ЄС початок нового раунду розширення дає змогу збільшити зону соціально-економічної та політичної стабільності в Європі, допомогти країнам з низьким рівнем доходу наздогнати решту континенту та мінімізувати ризик втручання з боку інших недемократичних держав та акторів. З метою забезпечення успіху процесу розширення ЄС має виконати важливу роботу, яка пов'язана із реформуванням інституцій та процесів прийняття рішень (останні реформи були здійснені в рамках Лісабонського договору, підписаного в грудні 2007 року).

Подальше розширення практики голосування кваліфікованою більшістю та скорочення переліку рішень, які потребують одностайності, є найбільш нагальними елементами такої реформи. Часто-густо ЄС є заручником національних вето, наприклад, у сфері Спільної зовнішньої та безпекової політики, Багаторічної фінансової програми та розширення ЄС. Якщо кількість держав-членів збільшуватиметься без розв'язання цієї проблематики, ситуація ще більше ускладниться [3]. У сфері прийняття рішень щодо розширення принцип одностайності повинен зберігатися на початку процесу (надання статусу країни-кандидата) і наприкінці процесу (прийняття нових членів після завершення переговорів про вступ). Усі проміжні етапи, такі як початок і дострокове завершення секторальних переговорів, повинні підлягати контролю якості на основі висновків Європейської комісії. Ці зміни важливі, щоб процес розширення керувався ціннісними критеріями та для мінімізації зловживання правом вето у внутрішньополітичних цілях. Європейський союз також має посилити свої механізми правозастосування у співпраці з державами-членами, щоб мінімізувати відхід від реформ і демократичних тенденцій. Це включає регулярне оцінювання Комісією діяльності держав-членів у сфері фундаментальних прав та верховенства права, активніше використання процедур порушення у випадках недотримання законодавства ЄС та посилення повноважень Суду ЄС.

Підсумовуючи вищевикладене зазначимо, що протягом усієї історії Європейського Союзу перспектива розширення зустрічалася з необхідністю поглиблення інтеграції і це залишається складним питанням, яке вимагає ретельного збалансування багатьох різних факторів. З одного боку, ЄС дуже зацікавлений у розширенні своєї сфери впливу і сприянні стабільності, процвітанню і безпеці в сусідніх країнах. З іншого боку, ЄС також повинен пам'ятати про необхідність поглиблення інтеграції в існуючих рамках Союзу та за його межами. Це було частою темою дискусій під час розширення на Схід у 2000-х роках. Сьогодні ця тема

актуалізувалася знову. Однак, на наш погляд, дискусійний аспект щодо розширення чи поглиблення у сучасних реаліях не є доцільним. Вважаємо, що з метою досягнення своїх довгострокових цілей ЄС повинен розвиватися в обох напрямках.

Список використаних джерел

1. *Communication from the commission to the European parliament, the council, the European economic and social committee and the committee of the regions. Communication on EU Enlargement Policy. Brussels, 12.10.2022. 93 с. URL: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-10/2022%20Communication%20on%20EU%20Enlargement%20Policy-v3.pdf>.*
2. *Federal Ministry Republic of Austria. European and International Affairs. URL: <https://www.bmeia.gv.at/en/european-foreign-policy/european-policy/eu-foreign-policy/european-neighbourhood-policy>.*
3. *Frank Schimmelfennig. Rebordering Europe: external boundaries and integration in the European Union Journal of European Public Policy. 2021. С. 311–330.*
4. *Marek Dabrowski. Towards a New Eastern Enlargement of the EU and Beyond. Intereconomics volume 57. 2022. С. 209–212.*

Тетяна Смачило,
кандидат економічних наук, доцент
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНУ БЕЗПЕКУ

Сучасні змінні та динамічні міжнародні відносини потребують зосередження уваги на сутності їхньої безпеки, передусім як інструменту стабільного розвитку держав. При цьому такі деструктивні явища, як зростання кіберзагрози, дезінформація у поєднанні із великим викривленням подій, інформаційний рефреймінг, поширення дестабілізуючої інформації, дезінформування та маніпулювання, блокування або спотворення інформаційних потоків та процесів прийняття рішень супротивника, міжнародний тероризм, сепаратизм та інші, сьогодні охоплюють різні держави та розвиваються у межах всієї світової цивілізації [2].

Міжнародна безпека – це:

а) стан міжнародних відносин за якого створюються умови, що виключають порушення миру та створення у будь-якій формі реальних загроз безпеці як окремої держави, так і всього світового співтовариства;

б) діяльність держав і міжнародних інститутів щодо підтримання такого стану за якого створюються умови, необхідні для функціонування держав, забезпечення їхнього суверенітету, незалежності, рівноправних відносин з іншими державами;

в) універсальна система заходів, гарантій і механізмів, які виключають застосування силових методів [4].

Одним із головних завдань ХХІ століття у сфері міжнародної безпеки є створення дієвих механізмів стримування та спільної боротьби із міжнародними загрозами. Крім того, сучасний етап розвитку суспільства характеризується переорієнтацією провідних держав світу на нові інформаційні принципи, обумовлює необхідність визначення нетрадиційних підходів до проблем забезпечення національної безпеки держави і насамперед її складової частини – інформаційної безпеки. «Інформація перетворилася зараз на глобальний ресурс, використання якого дає змогу значно збільшити ефективність керування усіма життєвими сферами. Інформація постає в якості основного ресурсу боротьби за владу та засобом впливу на свідомість людей та способи формування їх ідентичності» [7].

ХХІ століття здебільшого називають «ерою інформаційних технологій». Суспільство увійшовши в сучасну інформаційну еру, де інформація набула неабиякого статусу та розвиваються сучасні інформаційно-комунікаційні технології, отримало нові загрози як для національної, так і міжнародної безпеки. Інформацію почали використовувати як засіб маніпулювання громадською думкою та спосіб деморалізації суспільства. Цей негативний процес і призвів до нового явища у міжнародних відносинах, яке отримало назву «інформаційні війни». Вона офіційно не оголошується, і прихована від пересічних громадян, але призводить до суттєвих змін у сфері розміщення сил на світовій арені. Глобалізація інформаційних процесів та швидкий розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій актуалізували феномен інформаційної війни, дозволили використовувати інформаційний простір. Пряма агресія перестала бути єдиним засобом переваги [6]. Відбувається швидкий розвиток методів і засобів ведення інформаційної війни та боротьби з нею.

Інформаційна війна – це вплив «на цивільне населення і військово-службовців іншої держави шляхом поширення певної інформації; цілеспрямовані дії, розпочаті для досягнення інформаційної переваги шляхом

завдання шкоди інформації, інформаційним процесам та інформаційним системам супротивника при одночасному захисті власної інформації, інформаційних процесів та інформаційних систем» [3].

Інформаційна війна – це [5]: «1) дії, початі для досягнення інформаційної переваги шляхом завдання шкоди інформації, процесам, що базуються на інформації і інформаційних системах супротивника, за одночасного захисту власної інформації, процесів, що базуються на інформації і інформаційних системах; 2) нефізична атака на інформацію, інформаційні процеси та інформаційну інфраструктуру; 3) найвищий ступінь інформаційного протиборства, що спрямоване на розв'язання суспільно-політичних, ідеологічних, національних, територіальних та інших конфліктів між державами, народами, націями, класами й соціальними групами шляхом широкомасштабної реалізації засобів і методів інформаційного насильства (інформаційної зброї)».

На сьогодні інформаційні війни – це одна із головних загроз міжнародній безпеці. Вона може призвести в майбутньому до погіршення міжнародних відносин. Гарантувати вирішення нових складних світових проблем інформаційної ери може багатостороннє співробітництво держав у сфері міжнародної інформаційної безпеки [1].

Для захисту від такої війни варто користуватися такими ж засобами, які використовує супротивник. Наприклад, знати та знищити його інфраструктуру, захищати інформацію, протидіяти введенню неправдивої інформації в потоці правдивих фактів і даних, швидко реагувати на всі прояви війни [8].

Інформаційні війни мають характерні особливості, здійснюють цілеспрямований інформаційний вплив з метою зміни будь-чого та будь-кого. Часто незрозуміло, проти кого вести боротьбу, оскільки складно визначити джерело інформації. Тому, насамперед, потрібно знайти зацікавлену сторону в кожному конкретному випадку. Крім того, слід розробити стратегію та тактику боротьби в інформаційному середовищі, збирати та аналізувати необхідну інформацію для «боротьби на випередження».

Отже, інформаційні війни – це складне та неоднозначне явище, особлива форма боротьби XXI ст., яка посилює та ускладнює протистояння між державами, суспільствами. Тому потрібні нові запобіжні засоби та боротьба з такими війнами. Інформаційні війни небезпечні тим, що з їхньою допомогою можуть вестися неоголошені, невидимі війни, які загрожують міжнародній безпеці. Тому розробка заходів захисту повинна стати пріоритетною в політиці національної безпеки як окремої держави, так і міжнародній безпеці світового співтовариства загалом.

Список використаних джерел

1. Бойченко О. Міжнародна інформаційна безпека: проблеми і перспективи. URL.: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>.
2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Інформаційна війна у медіапросторі сучасного суспільства. URL.: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/3450/Меліщук.pdf>.
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Сучасна війна: трансформація сенсу в епоху інформаційних технологій. *Інформація і право*. № 4 (43). 2022. С. 9–22.
4. Енциклопедія сучасної України. URL.: <https://esu.com.ua/article-65124>.
5. Кравчук О. Ю. Інформаційна війна проти країни як індикатор рівня забезпечення політичної безпеки. *Регіональні студії*. № 20. 2020. С. 115–119.
6. Проноза І. І. Інформаційна війна: сутність та особливості прояву. *Актуальні проблеми політики*. Вип. 61. 2018. С. 76–84.
7. Феценко І. В. Інформаційна війна як органічна складова сучасного збройно-політичного конфлікту. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. № 1. Т. 13. 2021. С. 96–103.
8. *The Journal of Information Warfare*. URL.: <https://www.jinfowar.com/>.

Степанюк Ірина

магістрант, освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

КІБЕРТЕРОРИЗМ ЯК ОДИН З ВИДІВ ТЕРОРИЗМУ

Поява новітніх технологій і активний розвиток цих технологій призвели до того, що сучасне суспільство і сучасна держава все більше залежить від управління багатьма процесами за допомогою комп'ютерної техніки, засобів зчитування та збереження інформації. Через це велика частина об'єктів енергетичного та транспортного забезпечення, банківські та фінансові структури, військово-оборонні органи, медичні та наукові установи можуть бути жертвами нового виду тероризму – кібертероризму. Все, що об'єднане за допомогою всесвітньої мережі інтернет між собою може знаходитись під загрозою.

Поняття «кібертероризм» досить по різному трактується: кібертероризм – як різновид комп'ютерної злочинності і кібертероризм – як різновид тероризму [1]. Якщо брати до уваги дослідження Бутузова та Тітуніної, то термін кібертероризм як про комп'ютерна злочинність, слід

розуміти, як сукупність протиправних дій, які посягають на відносини у сфері обробки інформації в комп'ютерах, інформаційних системах та телекомунікаційних мережах; права власності фізичних осіб на інформацію і доступ до неї [2]. Таким чином, до цих злочинів відносяться злочини, які були здійснені за допомогою новітніх технологій і основна ціль таких злочинів – це матеріальна вигода. Якщо ж говорити про кібертероризм, як про різновид тероризму то основна ціль відрізняється від попереднього. Для кращого розуміння терміну «кібертероризм» варто розглянути сам термін «тероризм». За законодавством України, тероризм – це суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей[3]. У свою чергу згідно до Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», кібертероризм – це терористична діяльність, що здійснюється у кіберпросторі або з його використанням [4]. Кібертероризм доречніше розглядати, як один з різновидів тероризму, адже сама ціль кібертерористичної діяльності – це проведення кібератак з метою досягнення власних політичних або ж ідеологічних цілей, виводячи з ладу або руйнуючи критично важливі об'єкти інфраструктури в державі, цим самим залякуючи народ і державні органи влади.

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що кібертероризм – це один з видів тероризму. Адже головна ціль терористичної діяльності – це все ж таки досягнення політичних чи ідеологічних цілей за допомогою залякування населення, порушення безпеки в країні, провокація до військового конфлікту або ж вплив на рішення уряду певної країни. У свою чергу, кібертероризм – це вид тероризму, під час якого здійснення цих цілей відбувається за допомогою комп'ютерних технологій. Основна мета і ціль тероризму та кібертероризму сходяться, відмінними є тільки методи досягнення цих цілей. Так як розмір завданої шкоди за допомогою новітніх технологій може бути надзвичайно великим. Одним з яскравих прикладів цього є українсько-російська війна, починаючи з 2014 р. Росія постійно атакує українські критично важливі об'єкти інфраструктури. У 2017 р. від атак вірусів постраждали українська пошта, призупинив свою роботу аеропорт «Бориспіль», Чорнобильська АЕС, а також банки, ряд ЗМІ та комерційні структури. Тим самим завдавши шкоди збитків у розмір 400 млн. доларів. Від початку повномасштабного вторгнення СБУ вдалось знешкодити 3,5 тис. кібератак на держоргани та об'єкти інфраструктури. Найбільша їх кількість припала на ніч вторгнення – саме тоді

ворог хотів знищити весь кіберзахист України. Це свідчить про те, що кібертерорист, або ж у даному випадку країна-терорист намагається досягти своїх політичних цілей за допомогою порушення відносної стабільності для того, щоб серед населення України посіяти паніку. У цих прикладах підкреслюється розуміння цілей і масштабу, які можуть бути завдані кібертерористами. Тому важливо виділити кібертероризм, саме як вид терористичної діяльності, адже головна суміжність термінів – це ціль і масштаб, так як приклади кібератак знаходяться на межі з реальним тероризмом. По своїй суті, це і є актом тероризму, але реалізований за допомогою інформаційних засобів.

Можна зробити висновки, що кібертероризм – це вид терористичної діяльності, адже головна відмінність між комп'ютерним злочином та кібертероризмом – це мета здійснення цього злочину. Саме за цією метою і розмірами кібертероризм можна віднести до один з видів тероризму.

Список використаних джерел

1. Когут Ю. І. *Кібертероризм (історія, цілі, об'єкти): практичний посібник*/ Київ: Консалтингова компанія «СІДКОН», 2021. с. 14.

2. Бутузов В. М., Тітуніна К. В. *Сучасні загрози: комп'ютерний тероризм. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*, 2007. с. 3.

3. *Про боротьбу з тероризмом від 20.03.2003р., № 25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>.*

Про основні засади забезпечення кібербезпеки України від 05.10.2017 р., № 45. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19/ed20171005#Text>.

Оксана Тулай,
доктор економічних наук, професор
Західноукраїнський національний університет,
Тернопіль, Україна

Святослав Нитка,
аспірант кафедри міжнародних відносин та дипломатії
Західноукраїнський національний університет,
Тернопіль, Україна

ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ: АНАЛІЗ ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ НА 2023 РІК

Російське вторгнення в Україну 2022 року визнане ВООЗ надзвичайною ситуацією у сфері охорони здоров'я [1]. У спільній заяві ЮНІСЕФ, ЮНФПА та ВООЗ зазначили, що напади на об'єкти інфраструктури та працівників охорони здоров'я безпосередньо обмежують можливості населення отримувати медичну допомогу. Більшою мірою це стосується жінок, дітей та інших уразливих категорій [2].

Згідно з даними Міністерства охорони здоров'я за вісім місяців російського вторгнення в Україну пошкоджено 1100 медичних закладів, з яких 144 зруйновано повністю [3]. Всесвітня організація охорони здоров'я повідомляє, що станом на 1 грудня 2022 року у Системі спостереження за атаками на охорону здоров'я (Surveillance system for attacks on health care) офіційно зареєстровано 715 нападів на медичних працівників, що призвело до 100 випадків смертей і 129 випадків травм [4]. Зрозуміло, що де-факто в Україні таких деструктивних впливів значно більше. Це насильство з використанням важкої зброї, вивезення або мілітаризація медичних активів, викрадення медичних працівників тощо.

Згідно з даними Operational Data Portal станом на 1 грудня 2022 року зафіксовано 7,832 млн біженців з України, з яких 4,8 млн зареєстровані для тимчасового захисту або аналогічних національних схем захисту в Європі, а 2,9 млн – виїхали або були депортовані до росії [5]. За прогнозом Department of Economic and Social Affairs United Nations, населення України на початок 2023 року буде становити 36,07 млн осіб [6]. Залежно від інтенсивності військових дій та стану економіки України, рівень бідності до 2023 року може зрости майже до 60% населення [7]. Поширення

рівня бідності буде нерівномірним у географічному, соціальному та гендерному вимірі.

У Державному бюджеті України на 2023 рік пріоритетними вважаються видатки, пов'язані з підвищенням обороноздатності і безпеки держави. Інші видатки рівномірно скорочено, а для компенсації дефіциту фінансування планується залучити кошти міжнародної допомоги. Загальні державні видатки на охорону здоров'я у 2023 році будуть становити 176,9 млрд гривень, що на 10% менше у порівнянні з 2022 роком (196,8 млрд гривень) [8]. Вважається, що такий обсяг фінансування є достатнім для забезпечення стабільності функціонування системи охорони здоров'я лише при нівелюванні низки ризиків та за умови раціонального використання обмежених ресурсів. Загалом від початку періоду реформування системи фінансування охорони здоров'я, частка загальних державних видатків на охорону здоров'я мала позитивну динаміку і складала відповідно у 2019 році – 8,9%, у 2020 році – 10,5%, у 2021 році – 11,9%, у 2022 році – 13,1% [9, 10]. У 2023 році частка загальних державних видатків на охорону здоров'я складе лише 6,9% [8].

Згідно з даними Global Health Expenditure Database загальні державні видатки на охорону здоров'я у розрахунку на душу населення в Україні демонструють наступну динаміку: у 2019 році – 85 доларів США, у 2020 році – 112, у 2021 році – 144, у 2022 році – 159 доларів США [11]. Скорочення обсягів видатків охорону здоров'я у 2023 році буде дещо компенсоване меншим споживанням медичних послуг у зв'язку з міграцією населення за межі України. За нашими прогнозами видатки на охорону здоров'я у розрахунку на душу населення можуть навіть зрости, зважаючи на статистично меншу кількість громадян, які перебуватимуть на території України у 2023 році.

Фінансування Програми медичних гарантій зменшиться з 157 млрд гривень у 2022 році до 142,7 млрд гривень у 2023 році [8]. Проте, зважаючи на зменшення чисельності населення за рахунок міграційних процесів, витрати Програми медичних гарантій з розрахунку на одну особу зростуть. Суттєвих змін зазнає структура медичних послуг. Істотно зменшиться споживання послуг, пов'язаних із допомогою жінкам репродуктивного віку та дітям, адже саме ця категорія населення мігрувала за межі України. Водночас, особи поважного віку, особи з хронічними важкими хворобами залишились у країні та стануть найбільш інтенсивними споживачами профільних медичних послуг. Очевидно, що у 2023 році буде зростати попит на специфічні медичні послуги, пов'язані з військовими діями або їхніми наслідками (реабілітація, протезування тощо).

Економічна стагнація та зростання споживчих цін на ліки та вироби медичного призначення впливатиме на фінансову доступність медичної допомоги й тарифи на медичні послуги. Це означає, що вразливість населення до фінансових витрат, пов'язаних з лікуванням, значно підвищиться. Додатковий вагомий фінансовий тиск на систему охорони здоров'я буде спричинений потребою щодо відновлення матеріально-технічної бази медичних установ, зруйнованої в результаті російського вторгнення в Україну. Для цього знадобляться залучення значних фінансових та матеріально-технічних ресурсів міжнародних партнерів.

Отже, загальний обсяг фінансування системи охорони здоров'я України у 2023 році дасть змогу протистояти дезорганізуючому мілітарному впливу лише при раціональному використанні обмежених ресурсів та залученні міжнародної фінансової допомоги. Проте, навіть за цих умов, буде важко забезпечити всім громадянам гарантований базовий універсальний доступ до медичних послуг.

Список використаних джерел

1. WHO. Health emergencies list. URL: <https://www.who.int/emergencies/situations/ukraine-emergency>.
2. WHO. Joint statement from UNICEF, UNFPA, and WHO. Stop attacks on health care in Ukraine. URL: <https://www.who.int/ru/news/item/13-03-2022-stop-attacks-on-health-care-in-ukraine>.
3. Міністерство охорони здоров'я України. Офіційний сайт. URL: <https://moz.gov.ua/pres-centr>.
4. WHO. Surveillance system for attacks on health care. URL: https://extranet.who.int/ssa/LeftMenu/Index.aspx?utm_source=Stopping%20attacks%20on%20health%20care%20QandA&utm_medium=link&utm_campaign=Link_who.
5. Operational Data Portal. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.
6. United Nations. Department of Economic and Social Affairs. URL: <https://www.un.org/development/desa/ru/key-issues/statistics.html>.
7. World Data Bank. The World Bank in Ukraine. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099547405052230400/pdf/IDU063b2f81900861047a70b5540e3e950f93a8c.pdf>.
8. Про Державний бюджет України на 2023 рік. Закон України № 2710-IX від 03.11.2022 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI08079G>.
9. Міністерство фінансів України. Статистичний збірник «Бюджет України – 2021». URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2021.pdf.
10. Про Державний бюджет України на 2022 рік. Закон України № 1928-IX від 02.12.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text>
11. Global Health Expenditure Database. URL: <https://apps.who.int/nha/database>.

Чернишова Марина

магістрант, освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

СТАНОВЛЕННЯ СПІВПРАЦІ ЄС ЩОДО УКРАЇНИ

На межі ХХ й ХХІ століть розпочалися широкомасштабні та разом із тим унікальні соціально-політичні зміни, що пов'язані з трансформацією всього європейського та світового геополітичного простору. «Оксамитові революції», які відбулись на межі 80-90-х рр. минулого століття, у більш ніж двадцяти державах визначили унікальність сучасної реструктуризації Європи. Країни, передусім, Східної Європи, майже водночас відмовились від нав'язаного їм ортодоксального догматизму та вочевидь заявили про своє прагнення до загальнолюдської, а саме європейської культури, докорінно змінили свої геополітичні орієнтації, визначивши стратегічний курс на «входження до Європи» [1, с. 14].

У той час Європа демонструвала цілому світові переваги у розвитку соціально-політичної та економічної галузі, забезпечення прав людини, створення для неї гідних умов життя. Така переорієнтація означала крах біполярної системи світу та закінчення «холодної війни». СРСР зник з політичної карти світу як окремий суб'єкт відносин, де-факто розпалася Організація Варшавського Договору. Водночас у середовищі європейських держав посилюються інтеграційні тенденції. Держави Центрально-Східної Європи одразу ж розпочинають шлях «повернення» до Європи, який Європейські Спільноти організовуються у насправді безпрецедентне міжнародне утворення – Європейський Союз.

З проголошенням незалежності України і проведення національного референдуму надійшла реакція Європи. 2 грудня 1991 р. з'явилась Декларація Європейського Союзу щодо України, де було відзначено демократичний характер Всеукраїнського референдуму та пролунав заклик до України підтримувати з ЄС відкритий та конструктивний діалог.

Наприкінці 90-х років ХХ сторіччя ЄС підписав із дев'ятьма країнами – наступницями Радянського Союзу «Угоди про партнерство та співробітництво» (УПС). Метою даного партнерства є створення меж для політичного діалогу, підтримка цих держав у становленні стабільних демократичних структур і розвитку економіки, супроводження переходу до ринкової економіки та сприяння інвестиціям і торгівлі. Окрім того, має бути створена основа для співпраці у різних сферах, таких як законодавство, фінанси, наука та соціальна політика [2, с. 20]. Укладена 14 черв-

ня 1994 року в Люксембурзі УПС стала не лише першим договором між ЄС і Україною, яка мала б наблизити Україну до Євросоюзу, але й першою серед угод, укладених із пострадянськими державами. Договір дозволив інституалізувати і посилити двосторонню співпрацю в багатьох галузях. «Угода про партнерство і співробітництво містила 1009 статей, 5 анексів та Протокол про взаємодопомогу щодо торговельних мит (діяв до 2004 року). Угода передбачала систему регулярних консультацій на різних рівнях, створюючи основи для стабільного політичного діалогу Україна – ЄС» [3, с. 199].

Було започатковано взаємодію обох сторін із широкого кола політичних, економічних, торговельних і гуманітарних проблем. Обидві сторони виступають за: тісну політичну співпрацю через розвиток політичного діалогу; розвиток гармонійних економічних відносин; сприяння розвитку торгівлі та надходженню інвестицій; забезпечення основи для розвитку взаємовигідної економічної, фінансової, соціальної, культурної та науково-технічної співпраці; підтримку зусиль України щодо зміцнення демократії та розвитку її економіки; завершення переходу до ринкової економіки [4, с. 8].

Зазначмо, що європеїзація східноєвропейських країн проявляє собою засіб нейтралізації загроз безпеці Європейського Союзу, що походять з даного простору, та забезпечення можливостей для економічного росту цих держав.

Таким чином, для України останнє десятиліття ХХ ст. стало винятково важливою, доленосною сторінкою у її новітній історії. Багатовікова боротьба українського народу за свободу і незалежність завершилась утворенням незалежної держави, відкрила шлях входження до Європи, створення цивілізованого, демократичного суспільства. Європейський вибір для нашої держави він був не просто одним з напрямів зовнішньополітичної діяльності, а ставав найважливішим засобом і орієнтиром для внутрішньої докорінної соціальної трансформації всього українського суспільства, умовою його «європеїзації». Україна долучалась до таких загальнолюдських здобутків як ринкові відносини, демократичні цінності, громадянське суспільство, відкритість настанов. Більшість дослідників сходяться на тому, що європейський вибір української геополітики визначається важливими соціально-політичними та культурними обставинами. Він природний в інтеграції України до європейських країн, викристалізований з її історії.

Список використаних джерел

1. Василенко С. Геополітичні виміри України у європейському контексті.: Автореф. дис... д-ра політ. наук: 23.00.02. Ін-т політ. і етнонац. дослідж. НАН України. К., 2002. 35 с.
2. Європейський проект та Україна / заг. Ред. О. В. Литвиненка. К. : НІСД, 2012. 64 с.
3. Сорока С. В., Волчецький Р. В. Еволюція взаємовідносин України з Європейським Союзом. Світова та європейська інтеграція : [навч. посібник]. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2018. С. 196–215.
4. Дацків І., Вовк О. Європейський Союз у зовнішній політиці України: основні тенденції. Роль суспільних наук у забезпеченні стабільності розвитку глобальних світових процесів у ХХІ ст. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3–4 квітня 2020 р.). Київ ГО «Київська наукова суспільна організація», 2020. С. 5–10.

ЧАСТИНА II

ЕСЕ ПЕРЕМОЖЦІВ КОНКУРСУ «ЧОМУ ВАЖЛИВО БРАТИ НА СЕБЕ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ?», ПРИУРОЧЕНОГО ДО ДНЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Всеукраїнський День відповідальності людини – це державне свято України, яке відзначається 19 жовтня з метою якісного перетворення українського суспільства, підвищення рівня відповідальності, а також вшанування пам'яті великого українця **Богдана Гаврилишина**, автора «Декларації відповідальності людини» у день його народження.

Павло Цурган

учень,

*Лановецький заклад загальної
середньої освіти I-III ступенів № 2*

м. Ланівці, Тернопільська область, Україна

ЗАЛИШАТИСЬ УКРАЇНЦЕМ – ЦЕ ВІДПОВІДАЛЬНЕ ЛІДЕРСТВО

Незалежність підіймає на крилах.

Відповідальність не дає ці крила палити.

Маючи і те, і інше, можна долетіти до мети!

Святослав Вакарчук

Багато поколінь наших предків орієнтувались на гасло: «Я відповідальний за все!» Вони були справжніми українцями, здатними на подвиги заради інших, заради рідної Батьківщини. Під час великих битв та воєн вони до останнього боролися з ворогом, незважаючи на репресії, голодомори, «пустелю бездержавності», вчилися жити, не пристосовуватися до нових умов, а керувати ними і, попри все, ставали великими

людьми: письменниками, художниками, науковцями, архітекторами тощо. Вдавалися їм такі подвиги, перш за все, завдяки великій відповідальності перед собою, перед своїми близькими і оточуючими їх людьми.

Відомий австрійський психолог і невролог Зигмунд Фрейд зазначив: «Більшість людей насправді не хочуть свободи, тому що вона передбачає *відповідальність*, а відповідальність більшість людей лякає». Справді, так і є. З плином часу, змінився світ, змінилися і люди. Особливо складно підліткам знайти людину, на спосіб життя якої можна було б рівнятися. Як серед сотень тисяч громадських активістів, блогерів, акторів, музикантів, політичних діячів, обрати дійсно достойну людину?

Нещодавно до моїх рук потрапила книга Богдана Гаврилишина «Залишаюсь українцем». Передусім, мене заінтригувала назва. Адже ще на початку лютого 2022 року серед моїх однолітків виникали питання: «*Слухати музику російською мовою чи дивитися фільм з російським дубляжем?*» Хтось вважав, що різниці немає. Та що казати, я і сам не надавав великого значення цьому питанню. Школа, дім, друзі, прогулянки...звичайне життя звичайного школяра. Та все змінилося 24 лютого... А після прочитання книги «Залишаюсь українцем», я зрозумів, що Богдан Гаврилишин володів рідкісним даром – величезною любов'ю до рідної землі, і саме завдяки цій любові, він зміг підкорити неймовірні вершини та подолати усі труднощі. Як залишитися відповідальним українцем, якщо з-під твоїх ніг вибили ґрунт? Мене здивувало, що попри вражаюче життя Богдана Гаврилишина, його постать не дуже відома пересічним українцям. А він змінив долі кількох держав! І це вражає.

Але найбільше мене зачепили історії з його юнацтва, адже мені це близько. Богдан Гаврилишин був занадто молодим, щоб вступити до лав УПА. У 1944 р. йому було 18 років, проте він зумів «працювати для УПА один день». Влітку 1944 р. німецькі дивізії вивозили людей потягами на схід, і коли один із них зупинився у Славську (містечку на Львівщині), Богдан разом із другом ходили вагонами й, пропонуючи освіжаючі напої, пошепки агітували вояків втекти з потяга й приєднатися до лав УПА. Як згадує сам Богдан Гаврилишин: «Наша місія була захоплююча, проте погано закінчилась. Нас зловили німці й ми отримали щось на зразок «запрошення» до Німеччини, від якого було важко відмовитись. Потім був майже рік важкої праці, жорстокої дисципліни, поганої їжі й жодного «світла в кінці тунелю» до травня 1945-го».

Відповідальність. Це поняття, яке використовується дуже часто, але при цьому не завжди має зрозуміле визначення. Можна годинами сперечатися про те, що означає бути відповідальним, і в результаті не дійти згоди. Найпоширеніше розуміння відповідальності зводиться до того, що

людина повинна робити те, що вона обіцяє, і виконувати зобов'язання, які вона бере на себе.

У Вікіпедії можна знайти таке тлумачення: «Відповідальність – це загально-соціологічна категорія, яка виражає свідоме ставлення особи до вимог суспільної необхідності, обов'язків, соціальних завдань, норм і цінностей. Відповідальність означає усвідомлення суті та значення діяльності, її наслідків для суспільства і соціального розвитку, вчинків особи з погляду інтересів суспільства або певної групи». Складається враження, що відповідальність – це якась «зовнішня сила», яка змушує людину виконувати обіцянки, що вона дала.

На мою думку, відповідальність – це не те, що приходить десь із ззовні. Відповідальність – це здатність бути причиною та джерелом того, що з тобою відбувається, у різних сферах життя. Я вважаю, що взяти на себе відповідальність – означає усвідомити, що все, що з нами відбувається, є результатом, насамперед, наших рішень та дій. Так, молодий Богдан Гаврилишин зумів емігрувати до Канади, де почав працювати лісорубом, паралельно вивчаючи англійську мову. Крім того, навіть у такий непростий час, важко працюючи, він не забував і про земляків, таких самих емігрантів із України, та навчав їх англійської.

Відповідальність. У цьому слові кожна людина знаходить свій зміст і вирішує для себе, наскільки вона здатна відповідати за свої вчинки, поведінку, ставлення до будь-яких подій чи оточуючих її людей. Бути відповідальною людиною – означає бути людиною з великою силою волі, адже потрібно завжди бути готовим прийняти будь-яку ситуацію. Тільки цілеспрямована людина, яка знає чого хоче від життя може бути відповідальною. І тоді виконувати обов'язок перед собою, а також родиною, друзями і просто знайомими людьми з кожним днем буде легше. Часто люди намагаються уникнути відповідальності та різних обов'язків, знаходячи різні відмовки та причини.

Зазвичай нам дуже легко брати відповідальність за щось хороше, за дії та результати, якими ми могли б пишатися або, принаймні, не соромимся про них розповісти іншим. Нам приємно сприймати себе як причину значних досягнень та хороших подій. І набагато важче усвідомлювати себе причиною поганих результатів чи явищ.

Ми з дитинства звикаємо до того, що відповідальність часто асоціюється з провинною. Нас з дитинства вчать вважати себе винними, якщо ми не виконали свою обіцянку або порушили якісь зобов'язання та домовленості. Вважається, що людина, яка усвідомила свою провину, буде більш відповідальною у майбутньому.

Але сьогодні потрібний інший погляд на те, що таке відповідальність. Наприклад, що можуть зробити учні в цей дуже непростий час, щоб наблизити перемогу України? Відповідь однозначна – взяти на себе відповідальність! Разом у волонтерському штабі школи ми плетемо маскувальні сітки для наших захисників, почали робити окопні свічки. Нещодавно збирали канцтовари, книги українською мовою та солодощі для своїх однолітків із Херсонщини. Кожен із нас може бути промінчиком світла й добра, робити щось хороше для інших.

Без сумніву, виконувати обов'язок перед родиною, друзями, оточуючими нас людьми, перед Батьківщиною, досить складно. Для того, щоб уникнути відповідальності і виконання обов'язків знаходиться чимало причин. Буває, не хочеться рано вставати, бо вчора пізно ліг, не має настрою поважати батьків, не хочеться виконувати домашнє завдання, бо болить голова чи хочеться пограти в нову гру, не хочеться нічим займатися, бо для цього немає відповідних умов чи настрою тощо.

Ті, хто дотримуються таких поглядів і живуть за такими правилами, на жаль, не розуміють, що достойні умови для свого життя повинні створювати вони самі і в цьому їхній обов'язок, цим визначається рівень їх відповідальності. Лише від самої людини залежить, чи зможе вона здійснити свої мрії і досягти своєї мети. Головне у житті – не тільки визначити собі мету, але й якомога більше сприяти її досягненню. Не менш важливо навчитися планувати свої справи і організовувати свій час так, щоб встигати робити все, що заплановано. Але при цьому не слід забувати про інтереси оточуючих людей, бо ще одним обов'язком є обов'язок не відокремлювати себе від інших, не відокремлювати своє життя від життя суспільства, бо інакше життя людини буде беззмістовним.

На мою думку, людина покликана жити так, щоб її життя було спрямоване не тільки на особисте благо, а й на благо оточуючих, на благо свого рідного народу, своєї Батьківщини. Людина покликана відповідати за свої вчинки не тільки перед собою, а перед тими, кого вона любить і поважає. А для того, щоб відчувати себе Людиною з великої літери, треба приносити якомога більше позитиву в життя інших людей і, разом з тим, відчувати свою відповідальність за усі свої вчинки і свою поведінку.

Список використаних джерел

1. Гаврилишин Б. *Залишаюсь українцем*. Видавництво Старого Лева, 2021. 320 с.
2. Фрейд З. *Аформизми*. В-во: «Фоліо», 2018. 128 с.
3. Тимоцько Р. *Богдан Гаврилишин: 10 цікавих фактів про життя*. URL <https://www.plast.org.ua/hawrylyshyn>.
4. *Відповідальність*. Матеріал із Вікіпедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

СВОБОДА І ДЕМОКРАТІЯ ВИМАГАЮТЬ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Я ніколи раніше не задумувалася про те, чому варто бути відповідальною. Більше того, я завжди розуміла, що це важливо і навіть вважала себе надто відповідальною людиною у виконанні завдань.

Для мене відповідальність – основа міжлюдських стосунків, адже, контактуючи в сім'ї, з колегами, випадковими перехожими, я свідомо ставлюсь до своїх слів, дій, а також їх наслідків. Я вірю в ефект метелика, що пояснює вагу відповідальної поведінки, тому що маленьке слово, здавалося б, незначуща дія має результат, і людина, що була творцем цього, причиною – відповідальна за наслідок.

Дуже влучно аргументована важливість відповідальності в «Декларації відповідальності людини» Богдана Гаврилишина [1]. Згідно з нею, навіть опіка про власне здоров'я – відповідальність перед суспільством, яке фінансує сферу охорони здоров'я держави. Отже, відповідальність – це також обов'язок.

Дотримуватись Конституції, законів, указів президента – обов'язок кожного громадянина. Робити вклад у безпеку держави, цілісність кордонів, економічне благополуччя – відповідальність людей перед державою, яка надає освіту, медичні послуги і політичні блага. Коли чую фрази на кшталт: «Що мені дала держава?» – бачу лише обмеженість мислення мого співрозмовника. Саме тому, освіта, саморозвиток – теж відповідальність, адже тоді зростає рівень самосвідомості, особистої місії, тоді простіше зрозуміти, яка роль кожного, чим можна бути корисним для близьких, суспільства, держави та навіть світу.

Напевно, одна з найважливіших – це відповідальність перед державою. Особливо зараз, у складний для України та кожного громадянина час – період боротьби – вкрай важливо брати на себе відповідальність. Я дотримуюсь думки, що свобода – це теж відповідальність, тому її також бояться. Зараз ми чітко бачимо приклад такого страху – росія, держава-агресор, чий громадянин однаково винний перед кожним українцем, як і їхнє керівництво. Ці люди не беруть на себе відповідальності за злочини репресивної машини; вони не беруть участі в голосуваннях, демонстраціях, протестах, бо власна думка, свобода, демократія вимагають відповідальності. Що, до речі, спростовує факт існування російських «лібералів», які

відмовляються визнавати свою участь, і свій внесок у російські війни та систему загалом.

Українці – незламна нація, яка з кожним днем все більше натреновує відчуття відповідальності. Участь у найважливішому референдумі для кожного українця за незалежність в 1991 році, у всіх наступних президентських і парламентських виборах; дві революції: Помаранчева та Революція Гідності, що кожного разу змінювали хід розвитку суспільства – все це доказ того, що громадяни України розуміють наслідки таких дій та готові до них, не мають страху перед відповідальністю, тому так з усіх сил прагнуть свободи.

Підсумовуючи, відповідальність присутня в усіх аспектах життя, що й підтверджує її важливість. Якщо людина прагне жити в здоровій країні, світі, будувати стосунки, сім'ю, то відповідальність – один з найважливіших факторів благополуччя. Зараз українцям вкрай важливо не боятись тягаря відповідальності, адже надалі вона допоможе відбудувати оновлену демократичну європейську Україну, де кожен громадянин – невід'ємна жива частинка єдиного організму, який працюватиме на розвиток кожного та для майбутньої генерації вільних українців.

Список використаних джерел

1. Декларація Відповідальності Людини. Інтернет-сторінка «Фонд Родини Богдана Гаврилишина». URL: <https://bhfamily.org/deklaratsiya-obovyazkiv-lyudynu>.

Ян Сидорчук

студент,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

НАШ ВИБІР – ЦЕ ЗАВЖДИ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Вибір – це завжди відповідальність. Незалежно від того, що ми обираємо: як провести свій вечір, майбутню професію чи Президента України. Це наша відповідальність, адже від нашого вибору буде залежати те, яким буде завтрашній день. У 1961 році Джон Кеннеді сказав: «Не питайте, що ваша країна може зробити для вас – питайте, що ви можете

зробити для своєї країни». Отже, сьогодні про відповідальність за себе і майбутнє.

Давайте подивимось на людей, які нас оточують. Вони успішні? Чи можуть вони сказати, що вони найщасливіші у світі? Чи можуть вони сказати, що вони задоволені своїм життям? Чи хочуть вони, щоб їхні діти жили таким життям, яким живуть вони?

Перш ніж міркувати про відповідальність, слід розібратися, що вона являє собою. Під відповідальністю розуміється той факт, коли людина свідомо виконує вимоги, які до неї пред'являються. Вимоги можуть бути різними, пов'язаними з діяльністю (робота, навчання тощо), а також з виконанням обов'язків (сім'я, дружба, тощо).

Із самого дитинства нам говорять про правила поведінки. Правила про те, як поводитися в гостях або громадських місцях, культуру спілкування і т. д., а найголовніше, людина, навіть будучи дорослою, звідусіль чує, що потрібно бути відповідальною. Потрібно брати відповідальність за життя і вчинки. Тобто, що б не відбувалося в житті з людиною, за все відповідає вона сама.

Так, відповідальність – це та якість характеру, яку кожен із нас має опанувати ще з дитинства. Здійснюючи якусь дію, нам варто розуміти, що ми відповідаємо за це. То чому ж кожна людина має відповідати за свої вчинки?

Все, що з нами відбувається, – це наслідок наших вчинків та прийнятих рішень. Тільки ми на 100% відповідальні за те, що з нами трапляється і ніхто більше. Доки ми думатимемо, що наше життя залежить від зовнішніх факторів, ми не рухатимемося вперед. Давайте спробуємо усвідомити свою відповідальність. Саме ми робимо дії і приймаємо сотні рішень на тиждень, які приводять нас туди, де ми зараз є.

Так, брати відповідальність у свої руки – це означає прораховувати свої кроки, планувати свої цілі та йти до них, в той же час бути готовим до наслідків своїх дій. Кожна людина повинна знати, до чого, як і в які терміни вона має прийти. Тільки так можна взяти долю у свої руки та керувати собою.

Цього року моє життя, як і життя багатьох українців, кардинально змінилося. Всі плани на майбутнє здавалося б рухнули. А мені ще ж необхідно було закінчити 11 клас, коли у життя вже вдруге увірвалася війна. Але дивлячись на своє майже вщент зруйноване таке зелене, затишне і комфортне місто, довелося вмить подорослішати, з'явилося бажання йти вперед, змінювати плани. Це була моя усвідомлена особиста відповідальність. Треба було вчитись виживати, жити і рухатись далі, але не в тому комфорті, до якого ми звикли, – не вдома.

Саме тоді і було прийняте одне з найважливіших відповідальних рішень у моєму житті: спробувати свої сили у навчанні за тією спеціальністю, про яку міг тільки мріяти. Вийшло! Це була вимога до самого себе, що передбачала результат власного вибору, в тому числі об'єктивно оцінювати свої дії та аналізувати їх. Саме для відповідальності велике значення має вибір як основа дії, від якого залежить розвиток особистості.

Відтепер обраний мною шлях міжнародних відносин і дипломатії – це, перш за все, шлях людяності, відповідальності і дисципліни. Дипломат – це статус людини, яка представляє та відстоює державні інтереси і захищає права власних громадян за кордоном. Людина – освічена у багатьох сферах знань – світовій політиці, історії, географії, міжнародному праві, економіці, філософії, соціології, психології, етиці та дипломатичному протоколі – здатна до аналізу поточної ситуації та прогнозу розвитку міждержавних подій. Людина високої культури та моралі, що дозволяє їй приймати адекватні до даної ситуації рішення та ефективні дії, і нести за них відповідальність. На сучасному етапі дипломат має вирізнятися толерантністю, мобільністю та гнучкістю мислення, оскільки бере безпосередню участь у розв'язанні різноманітних конфліктів та налагодженні добросусідських взаємин з іншими країнами.

Для молодих людей професія дипломата завжди була овіяна певним романтизмом служіння миру і справедливості, можливістю побачити різні куточки світу, взяти участь у розв'язанні найважливіших міждержавних проблем. Тепер ці проблеми стають все більш актуальними, тому інтерес молоді до цієї спеціальності лише поглиблюється,

З 24 лютого українська дипломатія, як і всі інші сфери життя країни, перейшла в екстрений режим роботи. Дипломатичний фронт активно допомагає фронту реальному в забезпеченні Збройних сил необхідною зброєю від країн-партнерів, працює на ослаблення агресора через санкції, домовляється про фінансову допомогу для підтримки нормального життя країни. І, звичайно, вирішує супутні завдання на кшталт отримання статусу країни-кандидата в ЄС.

Сьогодні я тільки на початку обраного власного шляху. Яким він буде надалі, залежить тільки від мене. Але перші кроки мені вже подобаються. Я знаю, що часом це дуже важко нести особисту відповідальність, але з іншого боку, кожен з нас набагато сміливіший та сильніший, ніж він про себе думає.

Олеся Ільницька

студентка,

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, Україна

ЗІ СВОБОДОЮ ПРИХОДИТЬ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Кожна людина приходить у цей світ вільною. Звичайно, спочатку ми всі залежимо від батьків, проте, з віком, межі нашої свободи все більше і більше розширюються. Але, як ми знаємо, зі свободою приходить відповідальність.

Але прояв нашої свободи не лише у тому, щоб вибирати, наприклад, куди піти або що одягнути. Зі свободою людина переймає і відповідальність. Це певні дії, вчинки, які несуть наслідки і для окремого індивіда, і для групи людей або й цілого суспільства.

Чому важливо брати на себе відповідальність? Щоб глибше описати це питання, потрібно повернутися до самого терміну відповідальності. Що для нас відповідальність? Це аналіз ситуації, яка може відбутися у майбутньому через наші дії, свідомий вибір та прийняття наслідків. Це важка ніша, яку повинна нести кожна свідома особа. Адже, відповідальність постає із свободи. А свобода, це першочергова потреба людини.

Кожна особистість повинна мати чітку можливість здійснювати вибір відповідно до своїх потреб, цілей та інтересів. Це те, що гарантоване законом людині з народження. Проте не кожен може це усвідомити, тай багатьом ще з дитинства нав'язують певні упередження та стереотипи.

Проте, протягом усього життя людина пізнає світ, розвиваються особливості її характеру, засвоюються певні норми моралі, обмеження. І це все впливає на формування того, чи буде людина свідомою особистістю. Ці перераховані чинники формуються саме тоді, коли людина починає брати на себе відповідальність. Ще не свідомо, з дитинства, ми виконуємо певні дії, які можуть призвести до різноманітних наслідків і саме з цього й випливає наша відповідальність перед собою та оточуючими.

Про проблеми сучасного світу можна писати безліч сторінок, але, на мою думку, їх було б набагато менше, якщо б кожний відповідав за свої слова та вчинки. У повній мірі брав б на себе відповідальність за скоєне або сказане. Адже, як вже було вказано вище, відповідальність проявляється не лише у діях, а також у передбаченні того, що можна скоїти. Кожному, спочатку, варто було б добре обміркувати, перш ніж вчинити задумане, знаючи, що за дії він або вона нестиме відповідальність.

Неодноразово ми чули слова: «Відповідальність починається з тебе». В першу чергу, ми відповідальні за розвиток своєї особистості, і від цього причинно-наслідковим зв'язком залежить наше життя та життя наших оточуючих.

Але виникає певний парадокс. Відповідальність за себе та свої вчинки тісно пов'язана із обмеженням свободи, а саме непорушенням законів. Тобто, дозволено робити все, що прямо не заборонено законом. І, якщо людина оступилася, то вона повинна в повній мірі взяти на себе відповідальність та повстати перед законом. Адже, якщо цього не буде, то у світі настане хаос. Із філософської точки зору ці поняття водночас і протилежні, і тісно переплетені між собою. Отож, ми повинні чітко бачити межу та вправно балансувати.

У другій частині свого есе хотілося б проаналізувати цитати Зигмунда Фройда, а саме: «Більшість людей насправді не хочуть свободи, тому що вона передбачає відповідальність, а відповідальність більшість людей лякає».

Багато людей спеціально уникає відповідальності за свої вчинки, адже вони бояться свободи. Бояться думати, діяти, адже певна свобода у вчинках означає те, що потрібно брати відповідальність за себе. І це значно залежить від людської психіки. Адже ми завжди боїмося невідомого, а діяти по певних стереотипах, не думати значно легше. І тому багато людей перекладають відповідальність на когось іншого.

У теперішній час ми можемо побачити два конкретні приклади того, чому варто брати на себе відповідальність, а, якщо уникати її, то до чого це може призвести.

Народ росії та білорусі протягом усього існування обмежували у свободі, і це, якщо можна так сказати, вбудувалося у гені, коді нації. Це люди без власної думки. Вони ніколи не візьмуть на себе відповідальність за свої дії та слова. І таких людей можна назвати рабами.

А українці, мирний та волелюбний народ, кожного дня беруть на себе відповідальність як за своє життя, так і за майбутнє всієї країни. У когось ця відповідальність проявляється у тому, щоб піти на фронт обороняти нашу Батьківщину, а в когось – під час повітряної тривоги пройти в укриття і «задонатити» на допомогу нашій армії. І цими вчинками ми виборюємо свою свободу. Адже взяти на себе відповідальність у такий важкий час – це обов'язок кожного українця чи українки.

Наш народ ніколи не боявся брати на себе відповідальність, навіть, якщо на кону стояло власне життя. І таких прикладів можна привести сотні. Розстріляне відродження, масові вбивства інтелігенції – це тяжке

минуле нашої нації, але ці благородні люди брали на себе відповідальність прославляти нашу Батьківщину. Так і зараз, ми ризикуємо власним життям кожного дня заради світлого майбутнього нашої країни.

Отож, можна дійти висновку, що брати на себе відповідальність – це обов'язок кожної людини. І це дуже важливо, адже так ми можемо усвідомлювати себе значущими. Ми постаємо господарями власного життя і можемо впливати на розвиток оточуючих.

Список використаних джерел

1. *Відповідальність. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. 742 с.*

2. *Sigmund S. Civilization and Its Discontents Sigmund Freud Sigmund Civilization and Its Discontents. Sigmund Freud Sigmund., 1930. С. 127.*

Вікторія Мазуркевич

студентка,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

МАЛЕНЬКИМИ КРОКАМИ ДО ВЕЛИКИХ ПЕРЕМОГ

Кожному з нас ще в дитинстві говорили: «Будь відповідальним!» А що таке відповідальність і чому я маю бути відповідальним?

Відповідальність – це здатність людини відповідати за свої вчинки та дії. Проте, існують випадки, коли відповідальність за вчинок закріплена законом, і тут ти не в змозі відхилитися від відповідальності за ту чи іншу дію. Також варто зрозуміти, що відповідальність не лише та, яка в законі, а також етична відповідальність, тобто дотримання певних норм моралі в суспільстві.

Чому важливо бути відповідальним?

На перший погляд легке запитання, проте дуже важливо розуміти роль відповідальності в суспільстві, у сім'ї, у нації та у світі загалом.

Сьогодні ми знаходимося у такому моменті історії людства, коли безвідповідальність може зруйнувати свободу, і ось на горизонті уже маячать привиди новітніх тоталітаризмів. Декларація прав людини, проголошена ООН, сьогодні фактично не виконується. Тобто є в такому колапсі через кризу розуміння особистої відповідальності сучасної

людини за власні вчинки, за своє особисте покликання в житті, за суспільство, за довкілля, у якому ми живемо.

Часто так буває, що люди, які беруть на себе відповідальність у нашій країні, опиняються в ролі жертви, мають жертвувати чимось своїм. Це той самий глибокий травматичний досвід, коли ти відчуваєш себе жертвою і йдеш ніби на заслання або ж коли ти відчуваєш себе героїнею і йдеш на боротьбу.

Щоб людям, які беруть на себе відповідальність, не доводилося почуватися жертвами, система повинна нормально функціонувати. Ти не повинен її помічати, як вимкнену гарячу воду або запізнення транспорту. Вона має інфраструктурно і системно працювати, тоді людина бодай не буде на це відволікатися.

Відповідальність – це одна із позитивних рис людини. Саме вона робить людину людиною, виховує внутрішні цінності. Тому кожен повинен усвідомлювати, чому відповідальність важлива. Всі несуть особисту відповідальність за зло, що панує у світі. Якщо кожен з нас стане добрішим та відповідальнішим, то світ стане кращим. Ми повинні усвідомити, що є не тільки членами родини та громадянами своєї країни, а й жителями планети Земля. Тому кожен наш вчинок так чи інакше залишить свій слід і на сім'ї, і на державі.

Я вважаю, щоб бути людиною з великої літери, треба навчитися відповідати за свої помисли й вчинки. Адже відповідальність – це обов'язок перед кимось або чимось і навіть перед самим собою.

Кожного дня ми щось важливе робимо для себе, для своєї родини і для нашої держави. Такими малими кроками ми будуємо нашу велику країну. Важливо створювати творчу, життєлюбну, оптимістичну атмосферу, яка зробить наше життя щасливим. Гармонійно розвинуті, цікаві особистості, які мають власні захоплення, які опікуються громадою свого села, міста, а дехто й країни, мають довготерміновий і ціннісний результат. Щоб рухатися вперед, треба змінити цю пропорцію бодай на один відсоток. Давати на один відсоток більше, для того щоб суспільство розвивалося в правильному напрямі. Тому дивимося навколо себе – що ми можемо зробити просто сьогодні і просто зараз. Важливо правильно продумати свої дії, раціонально розподілити час та впевнитися в тому, що це справді принесе користь.

Жити у суспільстві – це означає разом йти до спільних цілей, разом будувати демократію, разом старатися робити добро. Дуже легко сказати: «Нас не чують, нас не бачать, ми хочемо, щоб за нас вирішили питання». Ми вчимося вимагати відповідальності від інших, але також намагаємося брати відповідальність на себе. Коли ці дві функції працюють в унісон,

тоді можемо говорити про дорослішання суспільства. Коли втікаєш від відповідальності, перекладаєш її на когось іншого, таким чином, ти себе швидко об'єктивізуєш. Відповідальність часто пов'язана з виходом із зони комфорту, як, наприклад, коли кидаєш роботу і йдеш працювати волонтером, бо вважаєш, що це важливо для тебе і твоєї країни. Головна жертва нашої безвідповідальності – часто ми самі. Зрештою, побудувати роман із собою іноді важче, ніж бути хорошою людиною і відповідати за інших.

Набагато складніше взяти відповідальність на себе і зробити те, що належить. Так, це складніше, проте це великий крок для змінення як свого життя, так і життя суспільства. Маленькими кроками до великих перемог.

За декларацією Богдана Гаврилишина кожен повинен бути вільною людиною, тобто бути собі суддею того, що є правда, а що ні, що є добре, а що зле. Водночас продовжувати випробовувати свій розсуд, щоб впевнитись, що він відповідає моральним та етичним принципам.

Отож, відповідальність нерозривно пов'язана зі свободою. Беручи її на себе, ми відчуваємося вільними. А найголовніше – вона завжди починається з відповідального ставлення до себе.

Гулій Валентина

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ЦЕ ОДНА ІЗ ПОЗИТИВНИХ РИС ЛЮДИНИ

Я гадаю, щоб бути людиною з великої літери, потрібно навчитися відповідати за свої помисли та вчинки. Адже відповідальність – це обов'язок перед кимось або чимось і навіть перед самим собою. Людина повинна усвідомити, що вона не тільки член родини та громадянин своєї країни, а й житель планети Земля. Відповідальність дуже нерозривно зв'язана з розвитком і становленням людини у суспільстві, також за рахунок відповідальності людина може виражати свою свободу слова. Кожна людина перед тим як що-небудь зробить завжди повинна передбачувати наслідки. Не просто так було придумане прислів'я: «Десять раз подумай, один раз зроби». Я, мабуть, із цим погоджусь. Уже в ХХІ столітті, в наш час відповідальність постає як основа моральних цінностей. Вона в свою чергу розповсюджується абсолютно на всі сфери діяльності

людини, а також приватного, політичного і суспільного життя особистості в цілому. Кожен наш вчинок так чи інакше залишить свій слід і на сім'ї, і на державі.

На мою думку, наші вчинки у той чи інший спосіб впливають на навколишній світ, тому кожна людина несе особисту відповідальність за свої дії. І вона обмежується не тільки законами, визначеними державою, а й нормами, встановленими етикою суспільної поведінки, правилами Всесвіту.

По-перше, людина повинна усвідомити таке: окрім того, що вона є членом своєї сім'ї, громадянином держави, мешканець планети Земля – ще одна її життєва посада. І кожен людський вчинок впливає не тільки на наше існування, а й на існування членів рідної сім'ї, громадян держави, незалежно від того, добрий він був чи поганим.

По-друге, усі ми – творці власних доль, і тільки від нас та нашої поведінки залежить те, як буде виглядати наш завтрашній день. На мою думку, кожен крок людини, її вибір записується до невидимої книги, і, залежно від характеру її вчинку, у всьому світі сценарій життя переписується. Так само змінюються між собою шестерінки годинника, коли ми переводимо стрілки на літній час, так міняється розклад руху поїздів, коли один із них спізнюється.

Прикладів правдивості вищезазначеної тези в літературі є незліченна кількість. Я б хотіла підтвердити свої аргументи ситуацією, яка склалась у соціально-побутовій поемі «Катерина», написаній видатним українським поетом Тарасом Шевченком. Там молода дівчина спокусилась на залицяння російського офіцера, і, як наслідок, народила від нього дитину. Та, на жаль, чоловік не признав свого сина, і це стало ганьбою для усієї сім'ї Катерини. Народження її дитини вплинуло не тільки на життя дівчини, але й на існування оточуючих. Таким чином, ганьба лягла на плечі батьків Катерини, які глибоко засудили вчинок нещасної жінки, і вони вигнали її з рідного дому. Пізніше наслідки того, що дівчина не змогла втриматись від спокуси, відобразились і на житті її сина, який був від народження приречений на нещасливе життя.

Як відомо, найкращим вчителем для людини є життя. Історичне минуле її предків – це книга, яка містить у собі незліченну кількість повчальних матеріалів. Ще один приклад, який я хочу привести для підтвердження своїх слів – це події в Україні, пов'язані з ім'ям колишнього президента, Віктора Януковича, та його оточенням. Сьогодні він переховується в росії за страшні злочини, вчинені перед українським народом. Йому соромно й страшно приїхати на територію держави, яку він обкрадав роками. Проте рано чи пізно справедливість відновиться, і

він отримає належне за свої дії – адже кожна людина несе відповідальність за свої вчинки.

Я вважаю себе відповідальною людиною. По-максимуму намагаюся слідкувати за своїми вчинками. Я відповідальна перед друзями за те, що я роблю і як ставлюся до них. У мене найкращі друзі, тому разом ми проводимо весь вільний час. Я відповідальна перед собою за свої вчинки. Навчилася тренувати силу волі, поважаю своїх батьків, бережу навколишнє середовище. І це найменший список із того, що повинен робити кожен. Звісно, це складна робота над собою. Нажаль, сьогодні не всі публічні діячі відчувають за собою вантаж відповідальності. Не хочуть виконувати своїх обов'язків. Тому й настає період хаосу. У висновку хотілося б зазначити, що я завжди вірила у те, що усі мої кроки мають свої наслідки, і що рано чи пізно мені доведеться за них відповідати. Відповідальність є дуже важливою ознакою особистості. Тому що завдяки відповідальності ми можемо реалізувати себе в суспільстві як індивіди і як соціальна особи. Відповідальність – це одна із позитивних рис людини. Саме вона робить нас людьми, виховує внутрішні цінності. Тому кожен повинен усвідомлювати, чому відповідальність важлива. Кожна людина несе особисту відповідальність за зло, що панує у світі. Якщо кожен з нас стане добрішим та відповідальнішим, то світ стане кращим. Саме тому я намагаюсь чинити чесно й справедливо. Я вірю, що зміни починаються з мене, а позитивний розвиток подій – з мого позитивного мислення.

Анастасія Демінська
студентка,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

МИ ВІДПОВІДАЛЬНІ ЗА СВОЇ ВЧИНКИ

Відповідальність – це розуміння наслідків твоїх вчинків і твоєї бездіяльності в різних ситуаціях [1]. У кожного з нас є обов'язки. Від того, наскільки відповідально ми до них ставимось, може залежати не лише оцінка нашої поведінки чи вчинків, а й іноді чиєсь життя. Є люди, яким подобається бути відповідальними, а є такі, яким байдуже. Кому байдуже – живуть лише заради себе і в будь-якій справі намагаються уникнути

завдань, тому що разом із ними прийде і відповідальність, а це змушує відчувати себе дискомфортно.

Відповідальність беззаперечно важлива, хоча не можна сказати, що стан відповідальності буває комфортним для будь-якої людини. Тому що він обтяжує, але допоки ти не усвідомлюєш, що відповідальність – це підсилення свободи, і тоді вона дається набагато легше. З одного боку ми її боїмося, а з іншого – саме завдяки їй здобуваємо повагу, стаємо ближчими один до одного. Відповідальність може бути на будь-якому рівні, як і свобода, – ти відповідаєш за себе, за свою родину, за місто, за свою країну [2].

Відповідальність є свідченням сформованої особистості і, насправді, є дуже напруженим, нелегким станом. Далеко не кожний здатен бути відповідальним, себто – бути особистістю. Коли людина здатна здійснювати вибір, брати на себе відповідальність – вона свідчить про себе як про сформовану зрілу особистість [3]. Говори правду, будь чесним, дій згідно з моральними та етичними принципами – це пункт 1 «Декларації відповідальності людини» Богдана Гаврилишина [4]. Ми вчимося вимагати відповідальності від інших, але також намагаємося брати відповідальність на себе. Коли ці дві функції працюють в унісон, тоді можемо говорити про дорослішання суспільства. І сьогодні, хоч і в умовах жахливої війни, але ми українці стали відповідальніші за себе, за життя тих, хто поруч.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. *Від волі до особистості*. К.: «Україна-Віта», 1995. 202 с.
2. Бех І. Д. *Відповідальність особистості як мета виховання*. Початкова школа. 1994. № 9/10. С. 4–8.
3. Бех І. Д. *Сила переконання. Про моральне виховання школярів*. Рад. школа. 1989. № 3. С. 55–60.
4. Гаврилишин Б. *Декларація відповідальності людини*. URL: <https://bhfamil.org/deklaratsiya-obovyazkiv-lyudyny/>.

Мудрий Артем

студент,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

РОЗУМІННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Тема відповідальності важлива для кожного, незважаючи на вік, місце роботи, захоплення чи інші чинники [1]. Особливо вона важлива в наш час коли не знаєш, що чекати від завтрашнього дня.

Для кожного вікового періоду ми ставимо до себе питання і подальший їх шлях залежить від того наскільки ми відповідальні, щоб дотриматися своїх відповідей. Чим старші ми стаємо, тим більше змінюється наш світогляд.

Тому дуже важливо аналізувати свої вчинки, поведінку, щоб відповісти собі на питання чи справді я відповідальний? Часто люди повчають інших як правильно їм вчинити в тій чи іншій ситуації, але зустрівшись з проблемою вже віч-на-віч можуть не бути настільки впевнені в своїх діях [2].

В наш час, коли розгорнулася повномасштабна війна росії проти України, відповідальність почала відігравати одну з провідних ролей у житті кожного. Починаючи від пересічних людей, які передають продукти військовим для того, щоб вони не відчували нестачі у важливих засобах для життя, волонтерів, які повинні їх доставити, і закінчуючи Верховною Радою та президентом, які повинні приймати важливі і правильні рішення для нашої держави. Тому не варто забувати про наших воїнів, що відстоюють незалежність нашої країни і не бояться зазирнути ворогу в очі, щоб дати гідну відсіч.

Список використаних джерел

1. *Як виховати в собі відповідальність.* URL: <https://pyrogiv.kiev.ua/yak-vixovati-v-sobi-vidpovidalnist/>.

2. *Милославська О. В., Сап'ян Є. О. Відповідальність як особистісна характеристика. Особистість, суспільство, закон : тези доп. Учасників міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. С. П. Бочарової (25 квіт. 2019 р., м. Харків, Україна) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. Справ. 2019. С. 133–136.*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ОДНА ІЗ КРАЩИХ ПЕРЕВАГ ЛЮДИНИ

Ще з дитинства, мої батьки привчали мене до відповідальності, навіть не в дуже значних діях [1].

Відповідальність – це коли ти вмієш дотримати своє слово та зробити вчасно і правильно те, що тебе попросили або те що ти пообіцяв комусь.

Говорячи простими словами, відповідальність, це коли ти вмієш дотримати своє слово та зробити вчасно і правильно те, що тебе попросили або те, що ти пообіцяв комусь [2].

Чому важливо брати на себе відповідальність? Тому що, наприклад, нікому не потрібен працівник якому не можна буде нічого довірити, який не буде справлятися зі своїми обов'язками, який буде, в разі чого, перекидати вину та відповідальність на інших, але тільки не на себе. Одним словом, якщо ви не вмієте брати на себе відповідальність, то в цьому світі вам буде не просто. Подумайте та пригадайте знайомих вам людей, які не можуть бути відповідальними. Коли ви їм щось доручаєте, вони не виконують цього і тим самим шкодять вам. Правда ж, не захочеться більше мати справу з такою людиною, ось так само ваші рідні та друзі, не будуть довіряти вам, якщо ви не навчитесь брати на себе відповідальність. Сподіваюсь, кожна людина навчиться брати відповідальність на себе та за всі свої вчинки, тоді світ стане набагато кращим та гармонійним.

Список використаних джерел

1. Як навчитися брати на себе відповідальність. URL: <https://ukr.media/psihologiya/406982/>.

2. Чим є особиста відповідальність і чому потрібно брати її на себе? URL: <https://health.ucu.edu.ua/news/chym-ye-osobysta-vidpovidalnist-chomu-potribno-braty-yiyi-na-sebe/>.

ПРОБЛЕМА ВИБОРУ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЬОГО

Як написав відомий азербайджанський письменник Ельчин Сафарлі в свої книзі «Мені тебе обіцяли», «правильного вибору в реальності не існує – є лише зроблений вибір і його наслідки».

Відповідальність – це вибір, який людина робить, будучи готовою до наслідків, що він може їй завдати. Ці наслідки є визначені суспільством і врегульовані соціальними нормами.

Вибір – це свобода, унікальний дар даний людині. Той, хто вмів свідомо оцінювати ситуацію, той, хто не уникав впродовж життя відповідальності, буде краще оцінювати ситуації, з позиції вигоди для себе, адже для нього це буде не вперше.

Наш вибір в тих, чи інших ситуаціях залежить від багатьох факторів. Не одноразово ми можемо почути від своїх батьків, вчителів, викладачів, що чим дорослішими ми стаємо, тим більший об'єм відповідальності покладається на нас [1]. Тому відповідальність – це вміння мінімізувати вплив зовнішніх факторів на свій вибір, не соромитись, не відчувати провини, не боятись, і вміти бути чесним із собою та іншими.

Вміння брати на себе відповідальність – це ознака зрілої та цілеспрямованої людини, що не боїться досягати своїх цілей [2]. Зазвичай, це лідери, з великою силою волі, які знають вагу своїм вчинкам.

Кожна людина, чи то дитина чи дорослий, повинна вчитися брати на себе відповідальність. Іноді це буває дуже складно, проте є необхідним знанням та вмінням в суспільстві, де панують норми та закони.

Список використаних джерел

1. Як навчитися брати на себе відповідальність. URL: <https://ukr.media/psihologiya/406982>.
2. Чим є особиста відповідальність і чому потрібно брати її на себе? URL: <https://health.ucu.edu.ua/news/chym-ye-osobysta-vidpovidalnist-chomu-potribno-braty-yiyi-na-sebe>.

Наукове видання

**II Міжнародні наукові читання
імені Богдана Гаврилишина
Збірник матеріалів**

10 грудня 2022 року

Підписано до друку 27.12.2022 р.
Формат 60x84 ¹/₁₆. Гарнітура Times
Папір офсетний. Друк на дублюванні.
Умов. друк. арк. 4,5. Облік.-вид. арк. 4,6.
Тираж 100 прим.

Видавець та виготовлювач
Західноукраїнський національний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль 46009

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 7284 від 18.03.2021 р.*